

Upravištvu: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5.
Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24
Izdatni oddelki: Ljubljana, Puccinjeva ulica 5 — Telefon št. 31-23, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Računi: za Ljubljansko pokrajino pri pošto-
čkovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje
Italije Servizio Cont. Cor. Post. No 11-3118
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO na oglaševanje in
Italije in inozemstva ima
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

JUTRO

Izkušnja vsak dan nam ponudjuje
Naročilna zbirka mesečno Lj. 15,-
za inozemstvo vključno s Ponedeljskim
Kotom Lj. 36,50.

Uredništvo:
Ljubljana, Puccinjeva ulica št. 5, telefon
št. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopis se ne vračaja.
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pub-
blicità di provenienza italiana ed estera:
Unione Pubblicità Italiana S. A. MILANO

Letalski napadi na luke v severni Afriki

Na Tireskem morju potopljena sovražna podmornica
12 sovražniških letal sestreljenih

Glavni stan Italijanskih Oboroženih sil je objavil danes naslednje 1087. vojno poročilo:

Naši letalski oddelki so v učinkovitih močnih poletih napadli luke v Boni, v Bugiju in Sfaxu.

Na Tireskem morju je potopila neka nemška enota sovražna podmornica in ujele del posadke.

Včeraj so sovražniški večmotorni letalci nad mesta Neapelj, Reggio Calabria, Cagliari, Messina in Augusta. Povzročili so žrtve in škodo, zlasti ogromno v Cagliariju, ki so ga dvakrat bombardirali.

Protiletalsko topništvo je sestrelilo tri letala nad Calabrijo, eno nad Porto Empedocle in eno nad Messina.

Šestem nadaljnjih letal so sestrelili v boju italijanski in nemški lovci, pet v Cagliariju, dva v Augusti.

Zaradi poletov, omenjenih v današnjem vojnem poročilu, so bile med civilnim pre-

bivalstvom naslednje žrtve: 5 mrtvih in 34 ranjenih v Neaplju, 10 mrtvih in 56 ranjenih v Cagliariju ter 19 mrtvih in 41 ranjenih v Augusti.

Bolnišnice v Maroku in Alžiru prenapoljene

Tanger, 13. maja. V vsa mesta Maroka in Alžira neprestano prihajajo vlaki in kolone avtomobilov z ranjenci s tuniške fronte. Okoliščina, da je teh ranjencev že na deset in deset tisoč dokazuje, kako hude so bile borbe in kako žilav je bil odpor onih čet proti prodiranju zaveznikov. Ker so vojaške in civilne bolnišnice do neverjetnosti napolnjene z ranjenci, so bila vsa šolska poslopja učnih zavodov nižje stopnje v Maroku izpremenjena v zasilne bolnišnice za ameriške vojake. Za angleške in francoske ranjence je preskrbel enak ukrep v Alžiru. (Il Piccolo).

Neomajna borbenost italijanskega naroda Minister Teruzzi o pravici Italije do Sredozemskega morja in Afrike

Rim, 13. maja. Na zasedanju finančne komisije pod predsedstvom predsednika senata grofa Suarda je imel minister Teruzzi toplo običuten govor, v katerem je z vnešenimi besedami pozdravil neukrotivo pogum, s katerim so se italijanski vojniki borili zlasti v severni Afriki. To dokazuje, da se niso bojevali za posest še nedavno pridobljeno ali za kako dobičkanosno postojanko, marveč zato, ker so čutili, da s tem podčrtavajo stoletno pravico Italije.

Vojna je pokazala, je dejal dalje minister Teruzzi, da tvorijo ozemlja, ki smo jih našli, predel, ki dela čast italijanskemu narodu, dokazal pa je tudi, kakšno je osnovno bistvo italijanske zasedbe v Afriki. Zal nam je bila v neenaki borbi zaprt pot do naše posesti, medtem ko je sovražnik lahko došel do našega ozemlja sicer po daljši, toda udobnejši in varnejši poti. To dejstvo kaže neizogibno potrebo, da postane Italija nesporna gospodarka Sredozemskega morja.

Naša italijanska srca in srca naših Afričanov se v sedanjem trenutku gotovo ne radujejo. Z grenkobo nas navdaja, da smo se morali umakniti sovražni premoči, toda mi smo prepričani v bežnost njegove zmage. Vemo, da se bomo vrnili tja. Za to nam je jamstvo levja sila, s katero so se do zadnjega trenutka borili naši vojaki na skrajnem robu Tunizije. Italija hoče in to hoče tudi Bog, da sta ne samo Afrika, ampak tudi Sredozemsko morje nepreklicno italijanska.

Ponosne besede ministra Teruzzija so bile nagrajene s čestitkami in odobravanjem vseh navzočih. (Il Piccolo).

Madžarski tisk o jamstvih za povratek Italije v Afriko

Budimpešta, 13. maja. s. Madžarska javnost je z velikim zanimanjem zasledovala junaški odpor italijanske I. armade v Tunisu. Listi posvečajo I. armadi pod poveljstvom maršala Messeja obširen prostor in poudarjajo, kakšno junaštvo so dokazale italijanske čete, ki so dobile celo poziv angleškega poveljništva k predaji. To junaštvo zagotavlja Italiji pravico k povratku v Afriko, ki je bila otvorena z italijanskim delom in posvečena s krvjo junaških sinov Italije.

Poluradni »Budapesti Ertesito« piše v

Letalski spopadi na zapadu Nad Atlantikom sestreljenih 14 sovražnih letal, nad zapadno Nemčijo pa 34

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 14. maja. Vrhovno poveljstvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na vzhodni fronti je potekel včerajšnji dan, izjemno krajevno delovanje napadalnih in izvidniških oddelkov, v splošnem mirno. Težko topništvo kopne vojske je povzročilo požare v skladiščih Petrograda.

Pri podnevnem prodoru britansko-ameriških letalskih skupin proti zasedenemu zapadnemu ozemlju in v letalskih bitkah nad Atlantikom je bilo sestreljenih 14 sovražnih letal.

V pretekli noči so prodra britanska letala v široki fronti nad nemško ozemlje in so napadla z rušilnimi ter zažigalnimi bombami nekaj krajev v zapadni in srednji Nemčiji, v več primerih tudi majhne podeželske občine. Prebivalstvo je imelo izgube. Doslej je javljena sestrelitev 34 sovražnih letal. Štотnik Lütje je dosegel kot nočni lovec večer šest letalskih zmag.

V borbi proti Veliki Britaniji je letalstvo v noči na 14. maja močno napadlo industrijsko mesto Chelmsford. Bombni zadetki so povzročili velike požare v oboroževalni industriji. Štiri letala se s tega napada niso vrnila.

Letalski napadi na sovjetsko zaledje

Berlin, 13. maja. s. Razen na kubanskem mostišču in severno od Lisicénska je bilo na ostali vzhodni fronti večerj sovražno mirno. Med krajevnim sovjetskim napadom na kubansko mostišče je bil en pehotni polk sovražnika skoraj uničen. Nemško letalstvo je učinkovito bombardiralo zbirališča čet, prometna križišča in ovrhovana skladišča, v zaledju sovražnika.

Najvišja priznanja afriškim borcem

Vladarjev odgovor na poslanico maršala Messeja — Ducejeva in
Hitlerjeva radijska poslanica generalu v. Arnimu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 14. maja. s. Vrhovno poveljstvo nemške vojske objavlja:

Junaška bitka nemških in Italijanskih skupin, borcev se v Afriki, se je danes častno zaključila. Zadnje odporne skupine, boreče se v okolici Tunisa, so morale prenehati z bojem, ko so ostale brez vode in živlža ter porabile vse svoje strelivo. Morale so popustiti zaradi pomanjkanja oskrbe in ne zaradi napadov sovražnika, ki je moral tudi na tem prizorišču operacij čestno priznati superiornost našega orožja.

Nemški in italijanski bojevniki v Afriki so v celoti opravili poverljive jim nalogo. Z odporom s katerim je bila pred sovražnikom v dolgih mesecih srđite bitke branjena vsaka ped zemlje, so zapolnili v Severni Afriki izredno ogromne sile sovražnika, zadajajoč jim najhujše izgube na ljudeh in potrebščinah. Tako dosežena razbremenitev na drugih frontah in pridobilni čas sta bila izredno koristna poveljstvom sil Osi.

Generalu von Arnimu, ki je že nekaj časa poveljeval italijansko-nemškim četam v Severni Afriki, je Hitler poslal 10. maja naslednjo radijsko poslanico.

»Vam in vašim junaškim četam, ki ste v zvestem bratstvu v orožju z italijanski-

mi tovariši branili sleherno ped afriške zemlje, izražam zahvalo in najvišje priznanje. Z menoj stedi ves nemški narod z občudovanjem junaški borbi svojih vojakov v Tunisu. Za končni uspeh vojne je bila največjega pomena. Skrajna zastava vseh sil in zadržanje naših čet bosta zglede vsem oboroženim silam velikega nemškega Rajha in bosta tvorili posebno stran slave v vojaški zgodovini Nemčije. — Adolf Hitler.»

Z datumom dne 11. t. m. je Duce postal generalu von Arnimu, naslednjo radijsko poslanico:

»Sledim z občudovanjem in ponosom temu, kar skupine afriške vojske opravljajo s trdno odločitvijo in neukrotljivo hrabrostjo proti številčnemu premočnemu sovražniku. Zgodovina bo dala temu junaškemu dejanju zaslužen priznanje. V seših in vojaških skupin vojske v Afriki pozdravljam najsvetlejši izraz hrabrosti narodov Osi. — Mussolini.»

Junaška borba naših oboroženih sil, borečih se v Afriki, ki je trajala skoraj dve leti in pol in katere pomen bo zlasti ocenjen v bodočnosti, bo vedno eno izmed najbolj slavni in ponosnih poglavij vojaške zgodovine nemškega naroda.

Slavni potek bojov v Tunisu

Radijski govor šefa Glavnega stana Oboroženih sil

Rim, 14. maja. s. General Ambrosio, šef glavnega stana, je posvetil v radio nočjo junaški prvi armadi naslednje besede:

Dne 24. oktobra 1942 se je pričela v ožini El Alameina bitka, ki naj bi odločila o usodi Vzhodne Afrike. Te postojanke, katere so čete Osi dosegle s svojimi vojaškimi sposobnostmi in ne s premočjo sredstev, so se več dni upirale sunku močnih angleških oklopnih sil, navzlic ogromnemu osredotočenju sovražnega topništva in množinskim letalskim bombardiranjem. Šele ko so zadale sovražniku najhujše izgube, zaradi katerih je postal precej previden v nadaljnjem vstopovanju, so italijansko-nemške jedinice pričele umikalne manevre, ki bodo ostali najpopolnejši, kar jih je vojaška zgodovina zabeležila. Težavni načrt, katerega so zamislili in odločno vodili šefi, se je lahko izvedel zaradi zglede požrtvovalnosti čet, ki so hrabro prenašale žrtve in izredno hude nevednosti dolge in neprekinjene bitke.

Medtem ko je bila bitka besnela na libijskem ozemlju, je izkrcanje dveh novih armad v francoski Severni Afriki, prve angleške in 5. ameriške armade, katerima so se postopoma pridružile francoske »padniške jedinice, se povečalo neravnovesje med silami Osi in silami nasprotnika. Spriče tega novega dejstva, ki je globoko spremenil strateški položaj v Sredozemju, kcr je tvorilo neposredno nevarnost za južno Evropo, je Os poslala v Tunis nekaj tisoč mož, katerim je z izzno akcijo uspelo hromiti pobudo nasprotnika in mu preprečiti, da ni imel takojšnje koristi od svoje odločne številčne premoči.

Velika zakasnevalna funkcija Tunisa

Velika zakasnevalna funkcija Tunisa se je pričela kazati. Dočim je Angloameričanom uspelo v nadaljnjem ojačevanju je lastnih sil, katerim so bili na razpolago celotni viri angleškega Imperija in ameriške republike, sta morali Italija in Nemčija vrniti svoje oskrbovanje skozi nadzorovano letalstvo in pomorsko mrežo sovražnika. Razen velikih pomorskih sil in podmornic sta Anglija in Amerika zbrahi v Sredozemskem morju mogočne skupine letalstva, katere so lahko, izkrciščajoč letališča v Alžiru, francoskom Maroku in kasneje v Libiji, neprekinjeno nadzorovale Sicilski kanal, napadajoč sleherno pomorsko sredstvo v plovlji.

Težke naloge mornarice in letalstva

S tem je postala se bolj težavna že itak težka naloga naše mornarice in našega letalstva, ki sta bili pozvani, da bita nad sredozemskimi poti ter ščitita pred zasedo pomorske in letalske konvoje, ki so bili določeni za oskrbovanje tuniškega operativnega prizorišča. Niti letalstvo, niti mornarica se nista omejila na tako zaščitno poslanstvo. Ena kot druga sta hrabro sodelovali v operacijah, sami napadajoč prometna pota in angloameriške jedinice.

Dne 21. marca je sovražnik pričel ofenzivo v Tunisu. Po več dnevih ostre borbe na Marethovi črti ni dosegla ofenziva nobenega rezultata. Zgodilo se je zaradi neugodnih dogodkov v srednjem odseku, da je prva armada, umaknjena na črto Chietta izpraznila Marethovo črto, katero je znala obdržati nedotaknjeno. Krog se je vedno bolj zoževal.

Junaške borbe prve armade

Odrejeni umik naše južne fronte na postojanke Emfidavilla ni bistveno spremenil položaja in tudi ne s'edeči množinski napad Angloameričanov, s katerim ni bil dosežen več dni noben pozitiven izid. Kravji in ponovni porazi so bili zadani sovražnim armadam, zlasti od borečih se junakov naše prve armade. Junaški dogodki pri Tacruni in v drugih utrjenih postojankah v tem odseku so tako živo v spominu vsakogar, da je odveč sleherno spominjanje nanj. Pripadajo sveti dediščini najčistejše slave italijanske vojske. Ko se je popolnoma izjalovil napad v južnem odseku, se je središče prestavilo na

fronto na zapadu. Po menjačih se dogodkih se je akcija širila tudi na severni odsek in tu je sovražniku uspelo zaradi prehude premoči v orožju obvladati odpor branilcev.

Sovražna premoč v vojnih sredstvih

Kadar so nasprotni si sile v razmerju, kakršno je bilo med četami Osi in sovražnimi četami in sicer v razmerju enega proti dvajsetim tankom, enega proti sedmim oklopnim avtomobilom, enega proti trem topničarjem, neupoštevač izredno velike razlike med obema letalstvom, ne more vzdržati neomejen čas nobena človeška energija, nobena plantična volja.

Ko bo omogočeno objaviti podatke o silah Osi in končni fazi bitke v Tunisu, bodo Angloameričani morda obžalovali plahost s katero so začeli in vodili zaključno akcijo. V dneih 7., 8., 9. in 10. maja se je med tem, ko je prva italijanska armada z neukrotljivo hrabrostjo svojih oddelkov držala pred svojimi postojankami 8. angleško armado, po padcu Bizerte in Tunisa v severnem odseku izpolnila usoda 4. nemške oklopne armade. Borila se je z zaletom in hrabro, toda je morala končno pustiti pred premočnim sovražnikom. V neki pozdravni brzojavki generalu Messeju je general von Armin poveljeval zadržanje njemu podrejenih italijanskih oddelkov, zlasti pa topništvo, ki se je čudovito borilo, povsem vredno svojih slavni izročil.

Najvišja priznanja

Dne 12. maja zjutraj je moral tudi nemški afriški zbor, zmagoviti junak v tolikih bitkah, opustiti borbo zaradi izčrpanja streliva, potem ko je uničil vojne naprave in vojne potrebščine. V trenutku ko je postal odpor nemogoč, je poveljnik armadne skupine poslal z zvestobo vojaka in o obnovljenem prepričanju o končnem uspehu goreč pozdrav zadnjega afriškega bojevnika nemškemu in Italijanskemu narodu. Hitler je izrazil svoje visoko priznanje generalu von Arnimu, poveljniku armadne skupine, Duce pa je tudi poslal poslanico v kateri je izrazil ponosno občudovanje italijanskega naroda spričo neukrotljive hrabrosti, katero so pred številčno premočjo sovražnika pokazali vojniki in voljak v Tunisu, občudujoč v njih najčistejši izraz vojščakov ljudev Osi.

Epopeja zadnjih bojov

Tako je bila naša prva armada sama v borbi. Njej je pripadla ponovna sreča zadnjega odpora na afriški zemlji. Navzlic temu, da so se proti njej zdaj razen 8. armade usmerile vse ostale močne sovražne sile, so njeni oddelki sprejeli borbo. Bitka je valovala v prvih črtah, Borbe so bile neprekinjene na vsaj fronti. Nekaj postojank je bilo izgubljenih, zopet zavzetih in zopet izgubljenih ter končno naši lasti dokončno zagotovljeni z nezadržno vneto naših oddelkov, vse to v najkrajšem času.

General Messe je javil Dureju o čudovitem zadržanju šefov in prostakov, ki se ne menče se za bližnjo usodo, borijo ter operirajo z nespremenjeno trdno odločnostjo v prepričanju, da bo njih žrtve poplačana z neizbežno bodočnostjo Domovine. Dne 1. in 12. maja so borbe postale bolj ostre, njih ritem vedno bolj silovit. Na predlog sovražnika za prejšnjo je general Messe kot zveč tolačeč čustev svojih mož odgovoril odklonilno. Istega dne je Duce izrazil armadi občudovanje in ponos vseh Italijanov za zgodovinske strani, ki jih piše na zadnjem koščku Afrike, s katerega izžareva slava, ki bo država nanjo stoletja ponosna. Poslanica, ki je bila sporočena vsem četam prve armade, je te prepričala, o priznanju Domovine za doprinešene žrtve ter je še bolj podžgala horbenega duha.

Boj do zadnjega naboja

Dne 12. maja je postal položaj I. armade nevzdržen. Njene postojanke so se nezavzete, toda glas topništva je splahnel in kmalu je moral umakniti zaradi popolnega izčrpanja streliva. Mnogo topov je bilo pogpanih v zrak. Poveljnik topništva je odredil, naj topničarji, ponosni na svojo

slavo in svojo žrtve, odajo zadnjo salvo ob gorečem kriku: »Živel Kralj! Živelo Italijansko topništvo!« Neomajni sklep generala Messeja, nadaljevati borbo do skrajnih posledic, če se v predaji ne prizna čast orožja, predstavlja neomajen izraz moške hrabrosti, neukrotljivega ponosa.

Vsaka nadaljnja žrtve pa bi bila brezplodna in Duce je odredil, naj borbe prenehajo. Toda šele potem, ko je armada porabila vse in je uničila vse topništvo in vse pehotno orožje, je dobila od svojega šefa ukaz, naj opusti borbo in z zadnjim dvigom svojih slavni praporov na afriški zemlji zapečati svojo usodo s krikom: »Živela Italija!«

Priznanje Vel. Kralja in Cesarja

Giovanni Messe, maršal
Italije

Taki so bili dogodki zadnjih dni: Epilog šestih mesecev bitke, ki so omogočili pridobitev izredno dragocenega časa v splošnem okviru vojevanja in ki se izražajo najvišje v besedi, ki jo je naslovil Nj. Vel. Kralj in Cesar generalu Messeju v odgovor na poslanico, v kateri je obrazložil vzvišenemu vladarju pomene namere svojih mož, pripravljenih z vsemi zastavami žrtvovati se v zadnjem odporu: »Sledil sem z najbolj živim občudovanjem slavni junaškim dejanjem prve armade. Njeno sijajno zadržanje je trdno poročilo za večjo večitino naše nesmrtno Domovine.«

V potrdilo vojaških kreposti prve armade je bil njen poveljnik imenovan za maršala Italije.

Velicasta žrtve naših vojakov v Afriki je seme bodoče slave in neizbežne sreče naroda.

Iz njega izhaja svetel pouk, da se je treba boriti z isto vero, katero so naši junaški vojniki izpričali v junaškem izvrševanju svojih dolžnosti.

Dokazi junaštva in borbenosti

Rim, 13. maja. V brezični brzojavki, ki jo je poslal včeraj maršal Italije Giovanni Messe svoji sogradi, pravi med drugim:

»Sem popolnoma veder. Slavna in zmagovita I. armija bo zadnja, ki bo zvrila svoje nepremagane bojne zastave pred nasprotnikovo premočjo. Sovražnik je odkrito in ponovno priznal najvišjo hrabrost in čudovito ponašanje naših izvrstnih čet. Imejte polno zaupanje.«

V drugi brzojavki naslovljeni na nekoga svojega prijatelja pravi maršal:

»Dočim se zaključuje junaško in slavno podjetje I. armije, mislim na to, da bo naša žrtve vedno plodonosna za srečno bodočnost naše Domovine. Z vedro zavestjo, da sem tudi ob tej priliki služil državi z vsemi svojimi silami, sprejemam z vedrin in močnim duhom svojo usodo.«

V terek zvečer je neka brezična postaja sprejela dve poročili od čet v Tuniziji. Oddaja je bila večkrat prekinjena po bombardiranju sovražnih letalcev in tudi telegrafisti so opozarjali, da jim je došel ukaz, naj postajo uničijo. Preden so ta ukaz izvršili, so proslili, naj se objavita dve poslanici, ki jih preveva neskončna ljubezen do Domovine in nezmljiva vera v zmago.

Prva poslanica se glasi: »Vsem materam Italije! Pošiljamo vam svoj bratski pozdrav in vas pozivamo, da ohranite slepo zaupanje v našega poglavarja in v zmago, ki bo gotovo naša in ki bo spremljala naše bodoče vzvišene vizije o ponosnih praporih, ki jih boste gotovo nosili ob našem bližnjem povratku. V imenu vseh — narednik glavni telegrafist Torre.«

Druga poslanica pravi: »Vsem materam Italije! — Ne točite solza. Vaši sinovi in vaši možje so se izkazali preko človeških možnosti. Imejte vedno zaupanje v zmago. Bodite ponosne na svoje sinove, na svojo moč. — Zenjci 143. polka brezičnega brzojava so bolj kakor kdaj odločni doseči zmago. V tem znamenju pozdravljajo vse Italijane v zavesti, da bo naš cilj dosežen. Vrnili se bomo. — Podnarednik Caputo Luigi, telegrafist Magnoni Battista.« (Il Piccolo.)

Za družine padlih

Rim, 13. maja. s. Uradni list objavlja zakon z dne 23. februarja 1943-XXI, št. 332, o priznanju svojstva številne družine s 6 otroki, če je oče padel v vojni. Zakon velja od danes.

Japonski letalski napadi na kitajska oporišča

Tokio, 13. maja. s. Skupine japonskih letal so danes zopet napadle sovražno oporišče Tangteh na severnem področju Hunana ter povzročile škodo na vojaških napravah. Druga skupina japonskih letal je napadla mesto Teihan, kjer so nastali požari v skladiščih goriva. Vsa napadajoča letala so se vrnila na oporišča.

Argentinski konzul v Hongkongu odstavljen

Buenos Aires, 13. maja. Zunanji minister je odstavil argentinskega konzula Ramona Lavalla v Hongkongu. Izkazalo se je, da je konzul Lavalla dajal ameriškim tisku potvorne izjave o nekakšnih japonskih grozodejstvih v Hongkongu. Te konzulove izjave je svoječasno izkoračal ameriški tisk na dolgo in široko proti Japoncem. (Il Piccolo.)

Anglosasi pred novimi vprašanji Razcepljenost v angleški javnosti o možnosti vdora v Evropo

Lizbona, 14. maja. Angleški tolmači se ne strinjajo v presojanju afriških dogodkov. Medtem ko nekateri menijo, da lahko tolaščijo zavzetje Tunisa in Bizerte kot zanesljivo jamstvo novih, odločilnih in zmagovitih operacij, opozarjajo drugi, da se ne sme pozabiti bistvene razlike med činitelj afriškega in evropskega vprašanja.

Vojaske strokovnjaki upoštevajo na primer dejanske razloge, ki so Anglosasom omogočili sedanje uspehe. Med najpomembnejšimi so naslednji: veličastna francoskih generalov, ki so pomagali pri izkrcanju v severni Afriki, in velika premoč v sredstvih in ljudih, ki so jih lahko zbrali na afriški celini, kjer so osredotočili vse svoje napore na škodo drugih bojišč in drugih zavaznikov, kakor Rusov, Kitajcev in Avstralcev.

Splošno je že priznano, da so bile osne čete odlične tako po svoji borbenosti kakor po svojem odporu, njihovi vojaški voditelji pa brez primere tako v pogledu strateških kakor taktičnih sposobnosti. Osredotočenije močnejših sil na afriški celini pa je bilo mogoče, ker je bil ta kontinent že v oblasti Angležev. Američanom in Francozov. To je omogočilo Anglosasom, da so lahko čakali, dokler je bilo potrebno, preden so izvršili poslednji napad v okoliščinah, ki so sovražniku jamčile popolno premoč.

Naloga, ki sedaj čaka zavzevalce, ako hočejo v tej vojni zmagati, pa je drugačna; gre za vpad na evropsko celino kjer zaradi pravočasnih varnostnih priprav Osi Anglosasi ne razpolagajo z mostiči, kjer bi lahko zbrali ogromna sredstva, potrebna za zmagovito prodiranje na kopnem. Tu so vloge povsem obratne. Os je tu v svoji hiši, medtem ko so bili v Afriki pravi gospodarji Anglosasi, ki so imeli ključke vseh vrat. Počasno prihajanje vojnega blaga v Evropo, čeprav bi bilo mogoče,

ne bi moglo ustrezati namenu, ker bi ne moglo pravočasno uresničiti potrebne premoči. Tistim Angležem, ki govorijo o ogromnih, že pripravljenih zalozah v Afriki, odgovarjajo drugi, da bi vse te zaloge morale že biti na evropski celini, ako so se hoteli ustvariti leti pogoji, ki so omogočili afriško podjetje, Anglosasi pa v ta namen ne razpolagajo s ustreznimi ozemlji na evropski celini, manjka jim tudi ladij za nagel prevoz, predvsem pa svoboda v Sredozemlju samem.

Tistim tolmačem, ki pravijo, da bi morali zavzevalci vdreti v Evropo, preden bi nasprotnik razširil svojo obrambo, odgovarjajo zopet drugi, da je šest mesecev osnega odpora v Afriki že omogočilo izpolnitev vseh vrzeli v obrambi periferije evropske trdnjave, pa je zato za vdor prepozno.

Zavzetje enega ali več mostič, ki bi jih bilo treba takoj razširiti in brniti precej časa, da bi mogle prispeti čete in vse druge potrebščine za zmagovito nadaljevanje operacij, se zelo razlikuje od akcije udušenja osnih sil, ki je bila mogoča v Afriki.

Britanski vojaški strokovnjaki, ki strijejo tako peruti marsikateri utviri, pripominjajo skratka, da je zavzetje Tunisa in Bizerte nekaj povsem drugega kakor pa osvoboditev sredozemske pomorske poti.

Lord Winter, bivši pomorski oficir, piše med drugim v listu »Evening Standards«, da Sredozemlje ne bo odprto za svobodno plovo Britancem niti po popolnem očiščenju osnih čet z Afrike. Dokler bo sovražnik razpolagal, piše lord Winter dalje, s takimi pomorskimi in letalskimi močmi, kakršni sta Sicilija in Sardinija bo plova po tem morju za Anglosase vselej nevarna in samo najnujnejši in najpomembnejši konvoji se bodo lahko spustili na pot, seveda pod močno letalsko zaščito. (Il Popolo d'Italia.)

Sodba v procesu proti 62 osebam, obtoženim komunističnega delovanja

Ljubljana, 14. maja.

Vojno sodišče Oboroženih sil za Slovenijo in Dalmacijo, oddelek Ljubljana, je večeraj dopoldne razglasilo sodbo nad 62 obtoženci, obdolženimi prevarnega delovanja v okviru organizacije OF oziroma »Narodne zaščite«, tajne vojaške formacije, usmerjene na upor proti državnim oblastem.

Obtožba

Obtožnica višjega državnega tožilstva vojaškega sodišča Oboroženih sil za Slovenijo in Dalmacijo, oddelek Ljubljana, je naslednja:

- 1. Višnar Alojzij, rojen v Celju 10. junija 1906, stanujoč v Ljubljani; 2. Košir Stanko, rojen v Ljubljani 14. decembra 1896, tam stanujoč; 3. Markič Rudolf, rojen v Ljubljani 23. marca 1910, tam stanujoč; 4. Mahnič Oskar, rojen v Povirju pri Sežani 21. januarja 1921, stanujoč v Ljubljani; 5. Lavrenčič Karel, rojen v Trstu 11. februarja 1915, stanujoč v Ljubljani; 6. Marinšek Stanislav, rojen v Ljubljani 15. novembra 1912 in tam stanujoč; 7. Pogačar Ignacij, rojen v Ljubljani 19. januarja 1909, tam stanujoč; 8. Poglajen Metod, rojen na Poljanah 5. julija 1898, stanujoč v Ljubljani; 9. Kump Amalija, rojena 22. februarja 1915 v Črnomlju, stanujoča v Ljubljani; 10. Stradl Julijana, rojena v Ljubljani 21. maja 1907, tam stanujoča; 11. Bernik Frančiška, rojena v Ljubljani 29. decembra 1906 in tam stanujoča; 12. Rotar Ivan, rojen v Šmartnem ob Savi 9. avgusta 1899, stanujoč v Ljubljani; 13. Rupar Jakob, rojen v Sapotnici pri Škofji Loki 26. julija 1907, stanujoč v Ljubljani; 14. Jermančič France, rojen 16. novembra 1906 v Jelovcu pri Gaberju, stanujoč v Ljubljani; 15. Pleško Hermina, rojena v Ljubljani 6. aprila 1912 in tam stanujoča; 16. Tobias Judoif, rojen v Ljubljani 7. aprila 1901 in tam stanujoč; 17. Remškar Filip, rojen v Ljubljani 27. aprila 1899 in tam stanujoč; 18. Avbelj Tit, rojen v Ljubljani 3. januarja 1917 in tam stanujoč; 19. Bogme Simon, rojen v Ljubljani 17. februarja 1915 in tam stanujoč; 20. Pleško Anton, rojen v Ljubljani 7. junija 1910 in tam stanujoč; 21. Lukežič France, rojen v Ljubljani 10. novembra 1917, tam stanujoč; 22. Ogrin Marija, rojena v Ljubljani 10. novembra 1907, tam stanujoča; 23. Oražem Antonija, rojena v Ljubljani 1. januarja 1906 in tam stanujoča; 24. Karž Boris, rojen na Nabražini (Trst) 4. marca 1914, stanujoč v Ljubljani; 25. Škerlj Gabrijel, rojen v Trstu 4. marca 1914, stanujoč v Ljubljani; 26. Mateuš Alojzij, rojen 26. julija 1893 v vasi Blato (Grosuplje), stanujoč v Ljubljani; 27. Baggia Anton, rojen v Ljubljani 6. decembra 1906 in tam stanujoč; 28. Hrovat Rozalija, rojena v Šmarju pri Jelšah 5. septembra 1921, stanujoča v Ljubljani; 29. Stare Nikolaj, rojen v Nomen-Bohinju 6. decembra 1914, stanujoč v Ljubljani; 30. Škerlj Silvester, rojen v Trstu 10. junija 1907, stanujoč v Ljubljani; 31. Zorec France, rojen v Dragovici 27. avgusta 1913, stanujoč v Ljubljani; 32. Vovk Ana, rojena 2. avgusta 1923 v Ljubljani in tam stanujoča; 33. Semraje Josipina, rojena v Jaršah 16. marca 1916 in tam stanujoča; 34. Možina Alojzij, rojen v Ljubljani 17. junija 1906 in tam stanujoč; 35. Pogačar Stanko, rojen v Ljubljani 17. junija 1906 in tam stanujoč; 36. Petkovšek Mihael, rojen v Ljubljani 30. avgusta 1909 in tam stanujoč; 37. Detelja Ivana, rojena v Medvodah 2. junija 1891, stanujoča v Ljubljani; 38. Svetlin Marija, rojena v Ljubljani 18. avgusta 1899 in tam stanujoča; 39. Bučar Josip, rojen v Ljubljani 20. februarja 1898 in tam stanujoč; 40. Fabjan Težija (Javoršek), rojena na Dolgem Brdu 13. oktobra 1901, stanujoča v Ljubljani;

- 41. Kovčica Marija (Lemut), rojena na Colu pri Vipavi 18. decembra 1893, stanujoča v Ljubljani; 42. Drnikovič Roza (Skarbot), rojena v Bulimpešti 21. julija 1916, stanujoča v Ljubljani; 43. Mihelič Mila (Poznik), rojena v Ljubljani 19. junija in tam stanujoča; 44. Flajmavzar Rozalija (Vrvišar), rojena v Metliki 9. avgusta 1904, stanujoča v Ljubljani; 45. Jakulin Savo, rojen v Ljubljani 15. januarja 1923 in tam stanujoč; 46. Barlič Draga por. Pust, rojena v Ljubljani 4. decembra 1912 in tam stanujoča; 47. Lončarič Julka, rojena v Planini 23. januarja 1914, stanujoča v Ljubljani; 48. Kobal Ivana, rojena v Podkraju, Vipava, stanujoča v Ljubljani; 49. Fischer Bogomil, rojen v Ljubljani in tam stanujoč; 50. Markovič Marija, rojena v Ljubljani 14. avgusta 1922, tam stanujoča; 51. Markovič Ljudmila, rojena v Ljubljani 1. februarja 1925, tam stanujoča; 52. Klemenčič Josip, rojen v Ljubljani in tam stanujoč (Klemenčič); 53. Stubej France, rojen v Hrenovcih 27. februarja 1906, stanujoč v Ljubljani; 54. Skuk Ivan, rojen v Ljubljani 6. marca 1921, tam stanujoč; 55. Novak France, rojen v Ljubljani 4. septembra 1906, tam stanujoč; 56. Kralj Ivan, rojen v Spuhlji 12. avgusta 1921, stanujoč v Ljubljani; 57. Kozir Živko, rojen v Ljubljani 10. oktobra 1927, tam stanujoč; 58. Hribernik Ivan, rojen v Ljubljani 15. junija 1926, tam stanujoč; 59. Bufolin Josip, rojen v Ljubljani 21. januarja 1926, tam stanujoč; 60. Merkun Milana, rojen v Ljubljani 28. februarja 1926, tam stanujoč; 61. Furlič Viktor, rojen v Ljubljani 21. marca 1926, tam stanujoč; 62. Verbič Zlatko, rojen v Mariboru 18. maja 1928, stanujoč v Ljubljani.

Vsi so v zaporu in so obtoženi;

A. Od Alojzija Višnjara do Antonije Oražem (od št. 1. do vključno št. 23.) zločinstva po členih 110 Cp. in 3 E, da so v prejšnjem času do marca 1943 bili člani tajne vojaške formacije »Narodna zaščita«, usmerjene na upor proti državnim oblastem, s kvalifikacijo, da so bili voditelji Alojzij Višnar, Stanko Košir, Rudolf Markič, Oskar Mahnič, Karel Lavrenčič in Stanko Marinšek ad 1. kot poveljniki čete, ad 2. do 3. kot poveljniki voda in ostali kot poveljniki desetine.

B. Karž Boris, Škerlj Gabrijel, Fischer Bogomil, da so skupno z ubeglim škerlevcem Milanom organizirali in vodili organizacijo »Osvobodilna fronta«, naperjena, da se z nasiljem odstrani politični, gospodarski in socialni red države, so vodili aktivno propagando v mestu, prva dva tako, da sta v Šubičevi ulici 3 ustanovila tehnično centralo komunistične stranke Slovenije, ustanovila tajno tiskarno in tajno knjigovoznico, tretji pa je zbiral prispevke in

novi člane OF. Vsi ostali, da so bili člani uporne organizacije in da so bili dejanski člani OF, nekateri so širili letake in druge stvari po mestu.

C. Vsi obtoženci, da so se v omenjenem času in pod navedenimi okolnostmi udeleževali nasilnega upora proti političnim, gospodarskim in socialnim uredbam državnih oblasti s tem, da so širili letake uporniškega značaja, izdane po tajni tiskarni.

D. Karž Boris, Škerlj Gabrijel, Detelja Ivana, Baggia Anton, Hrovat Rozalija in Stare Nikolaj med drugim:

a) da so pod danimi okolnostmi in v istem času v zločinskem namenu ponoreljali in izdajali prepustnice XI. armadnega zbora (tiskane v tajni tiskarni); b) da so pod danimi okolnostmi in v istem času napravljali napačne živilske nakaznice in da so jih dajali v promet.

E. Baggia Anton, Detelja Ivana, Hrovat Rozalija, Stare Nikolaj, Petkovšek Mihael in Pogačar Stanko med drugim tudi, da so kopirali prekomerno razna živila.

F. Škerlj Gabrijel, Baggia Anton, Hrovat Rozalija in Stare Mihael tudi med drugim, da so nosili protipredpisom in ukazom orožje — pištole.

Sodba

Vojno sodišče Oboroženih sil za Slovenijo in Dalmacijo, oddelek Ljubljana, je izreklo naslednjo obsodbo:

Višnar Alojzij, Košir Stanko, Markič Rudolf, Mahnič Oskar, Lavrenčič Karel, Marinšek Stanislav in Ogrin Marija se obsodijo na 30 let zopora z vsemi posledicami kazenskega zakona. Obsodeni so bili zaradi obtožbe, da so organizirali OF, »Narodno zaščito« in vodili aktivno komunistično propagando.

Pogačar Ignacij, Poglajen Metod, Kump Amalija, Škradl Julijana, Roter Ivan, Rupar Jakob, Jermančič Franc, Pleško Hermina, Tobias Judoif, Remškar Filip, Avbelj Tit, Bogme Simon, Pleško Anton, Lukežič Franc, Oražem Antonija so bili obsodeni na 27 let ječe z vsemi zakonitimi posledicami kazenskega zakona, prav tako zaradi sodelovanja pri aktivni komunistični propagandi.

Karž Boris je sodišče obsodilo zaradi aktivne propagande v mestu in tehničnega vodstva osrednje tajne komunistične tiskarne KPS v Škerljevi knjigovoznici v Šubičevi ulici 3, kjer so tiskali komunistično glasilo »Dele«, partizanske izkaznice ter ponarejene osebnostne in potne izkaznice, na 30 let zopora. Karž se šteje v olajšilno okolnost njegovo priznanje, da je glavni krivec, ki je dal povelje za ustanovitev te tiskarne, neki Škerlevaj z lažnim imenom »Gaber Julij«.

Na 25 let zopora je sodišče obsodilo Baggia Antona, najemnika in vodjo bivše Škerljeve knjigovoznice. Tudi njemu je šlo kot olajšilno okolnost njegovo priznanje, Baggia je vzel v našem Škerljevo knjigovoznico po nalogu Škerlevaja, aktivnega člana KPS. On je sklenil pogodbo s Škerjem Silvestrom, ki je v odsotnosti brata-lastnika skrbel za podjetje.

Na 20 let zopora je sodišče obsodilo Hrovat Rozalijo in Fischerja Bogomila, in si-

Predavanje o Danteju

Opozarjamo, da bo danes ob 19. v mali dvorani Glasbene matice na Kongresnem trgu predaval predsednik Zavoda za italijansko omiko prof. Jernej Calvi o XI. spevu Dantejevega »Raja«, pri čemer bo zlasti poudaril odlično pojavo sv. Frančiška, ki je predmet dotičnih nesmrtnih Dantejevih verzov. Prof. Calvi je znan po svojih predavanjih ter po svojih tečajih o Danteju, ki jih je vodil na naši univerzi.

cer na podlagi priznanj; prvo, ker je razpečevala iz komunistične tiskarne v Škerljevi knjigovoznici »Slovenskega poročevalca« in drugo komunistično propagandno čtivo, ki ga je dostavljala na dom, drugega, ker je zbiral denar, ki ga je uporabil za komunistično propagando, obenem pa tudi širil komunistični tisk.

Škerlja Gabrijela, lastnika knjigovoznice v Šubičevi ulici, je sodišče obsodilo na 19 let zopora z utemeljitvijo, da je sodeloval v družbi, ki je pripravljala prevrat sedanjega reda.

Stare Nikolaj je bil obsodjen na 18 let, Detelja Ivana na 17 let, Svetlin Marija, Bučar Josip, Fabijan Terezija, Kovčica Marija in Drnikovič Rozalija na 11 let zopora z vsemi posledicami zakona. Vse so raznašale »Slovenskega poročevalca« in drugo komunistično čtivo.

Na 9 let zopora je zaradi istih zločinov obsodilo Lončarič Julko, Kobal Ivana, Markovič Marijo, Klemenčiča Jožeta, Stablja Franceta, Skuka Ivana, Novaka Franceta, Semraje Josipino in Kralja Ivana.

Pogačarja Stanka in Petkovška Mihaela je sodišče obsodilo na 8 let in 6 mesecev zopora ter na 2000 lir denarne kazni.

Mateuš Alojzij, Vovk Ana, Mihelič Mila, Flašman Romana, Jakobin Savo in Barlič Draga so bili obsodeni na 8 let zopora.

Na 5 let in 6 mesecev je sodišče obsodilo Koširja Ivka, Hribernika Ivana, Bufolna Josipa in Furliča Viktorja.

Škerlj Silvester, ki je v odsotnosti svojega brata, lastnika knjigovoznice v Šubičevi ulici 3, sklenil s Karžem in Baggio pogodbo za najem bratove knjigovoznice, ne vedo, da je za tem kakršna koli protizakonita akcija, je bil oproščen vsake krivde, prav tako tudi Zorec France.

Zaradi pomanjkanja dokazov o sodelovanju pri komunistični propagandi so bili oproščeni še: Bernik Frančiška, Možina Alojzij in Verbič Zlatko.

V zvezi s tem veleprocesom so bili obsodeni tudi:

Smodež Cita na 17 let zopora in 2000 lir denarne kazni, ker je poskrbela pogonski stroj za tiskarno, nameščeno v Jevnikarjevi mizarski delavnici v Zeleni jami blizu gostilne »Pod Ježami«.

Osulina Hjeronima je v zvezi s to tiskarno sodišče na podlagi njegovih priznanj, da je namestil tiskarski stroj v tej tiskarni, obsodilo na 8 let zopora.

Na 8 let in 6 mesecev je sodišče obsodilo tudi Petkovška Mihaela, ker je bil tudi v zvezi s tem delovanjem.

Bratje Kolman Vladimir, Albert in Teodor so bili oproščeni zaradi pomanjkanja dokazov o sodelovanju pri urejanju tiskarne v Zeleni jami, za katero naj bi bil prodal stroj iz svojega podjetja, tiskarne »Slovenija«.

Ameriški načrti za zaslužnje Evrope Evropske države ne bi smele pridelovati dovolj živil

Buenos Aires, 12. maja s. Vse je bilo pripravljeno za sestanek, ki bo prihodnji tork v Hot Springsu v Virginiji, kjer se bo sestala medzvezna komisija in proučila načrt, po katerem naj bi se o namerah sestavljalec atlantske listine, ki je že postala krpa papirja, Evropa zaslužnje in postala večer suženj anglosaskih plutokracije in boljševizma. Komisija bo proučila povojni program, ki hoče omejiti evropsko proizvodnjo živil, vsestvi žito, sladkor in krompir, tako, da bodo zapadni evropski narodi kakor Francija, Belgija, Italija, Španija in skandinavske države pridelovale izključno zelenjavo, sadje in izdelovale mlečne izdelke, dočim bi Nemčiji ostalo samo pridelovanje krompirja. Za kritje svojih potreb žita bi se morale omenjene države zadovoljiti z dobavami iz Rusije, Amerike, Kanade in Argentine.

Načrt bi rad preprečil vskladičenje tolikih količin živeža, ki bi omogočale zmago Osi v kakršnikoli vojni. Program bi rad nadalje omejil ponovitev gospodarske vojne, kakršna je nastala po prejšnji vojni, ko so Italija, Francija in Nemčija in druge evropske države skušale oprotiti se uvoza ameriških poljedelskih pridelkov, katerih je bilo v obilici, stremčec po gospodarski neodvisnosti in vojaški varnosti. Po mnenju državnega tajnika Hulla je treba iskati v manjši po politično-gospodarski neodvisnosti Evrope latentne vzroke sedanje vojne. Ta novi načrt poljedelskega razoroženja Evrope ne zahteva popolnega prekinitve žitne proizvodnje in drugih živil v evropskih državah po vojni, temveč postopno omejevanje. Bržkone namerava ameriška vlada predložiti na konferenci v Hot Springsu pravi načrt za kontrolo nad svetom.

Berlin, 14. maja, s. V berlinskih političnih krogih so sprejeli s posebnim zanimanjem članek lista »New York Times«, ki govori o naravnih bogastvih afriške celine in izjavlja med drugim:

Vojna je prvič odprla Afriko Zedinjenim državam. Na tej celini smo zgradili letališča, investirali ogromne vsote za vojaška oporišča, pristaniške naprave in skladišča. Ni verjetno, da se Amerika po vojni ne bi več zanimala za Afriko, kajti Afrika je preizkuševalno ozemlje za začrtano preureditev kolonialnega in imperijalnega sistema. Amerika je interesirana na varnosti in blaginji Afrike, kajti oba činitelja sta važna za Ameriko.

Na ta način, poudarjajo v tukajšnjih pooblaščenih krogih, se proglašajo ne samo imperialistične zahteve Amerike, temveč se kaže z nezavestno odkritostjo med Ameriko in angleškim imperijem obstoječi dualizem.

Anglosasi uničujejo Francozo in Francoze

Pariz, 13. maja, s. Od januarja do 15. aprila letos, to je samo v treh mesecih, je bilo pri angleško-ameriškem bombardiranju v Franciji po uradnem poročilu ubitih 1646 oseb, ranjenih pa 3033. Mesečno povprečje mrtvih med civilisti je poskočilo od 44 v letu 1941, na 215 v letu 1942, in na 470 ob pričetku leta 1943. Do 15. aprila je bilo v celoti ubitih 4758 Francozov. Mesti Lorient in Saint Nazaire sta skoraj popolnoma izravnani z zemljo. Mesta Le Havre, Abbeville, Dunkerque, Brest, Cherbourg, Dieppe, Rouen in Caen so mesta, ki so bila najhujše zadeta in so v njih celi okraji popolnoma porušeni.

Neučinkovitost borbe proti podmornicam Doslej še niso iznašli sredstva za zavarovanje plovbe preko Atlantika

Budimpešta, 13. maja. Vsa razmotrivanja o posledicah zaključka vojnih operacij v Tunisu se osredotočujejo na vrednotenje pomorskega položaja. Od nadvlade v Sredozemlju bo namreč odvisno, ali bodo mogli Angleži in Američani izkoristiti afriško odskočnico za vdor v Evropo.

Nekateri angleški strokovnjaki so že smatrali za potrebno, da nekoliko zavre prelaska ljudska navedenja in opozore javnost, da zgolj obnavljanje afriške obale še ne more jamčiti Anglosasom svobodne plovbe po Sredozemlju, brez te svobode pa si ni mogoče zamisljati, kako naj bi uspel poskus vdora na evropsko celino. To je v glavnem tudi v skladu z mnenjem naših strokovnjakov, vendar pa ne izključuje možnosti, da bi bili Anglosasi vendarle vsiljenji poskusiti tako podjetje, saj bi brez njega ne imeli prav nobenega upanja več, da bi manj katastrofalno lahko zaključili to vojno.

Tako so na primer prisiljeni k temu podjetju zaradi pritiska javnega mnenja, ki seveda ne zna upoštevati težav in ki se tudi ne more odpravdati »brezpogojni kapitulacije«, ki sta jo s tolikšnim hrupom napovedala Roosevelt in Churchill v Casablanca. K tej odločitvi pa jih silijo tudi Rusi, ki vidijo v njej glede na verjetno nemško poletno ofenzivo edino upanje za svojo rešitev. V istem smislu pritiskajo napovedi tudi Kitajci in Avstralci, ki jim je bila objeljena izdatna pomoč šele po zaključitvi vojne v Evropi.

Razen tega Anglosasi ne izgubljajo iz vida nedvomno stvarnost, ki je v temle: bolj, ko mineva čas, bolj se evropska trdnjava utrjuje, tako, da bi poskus vdora naletel kasneje na čim dalje večje težave. Naposled, če je res, da sedanji pomorski položaj ni tak, kakršnega bi zavezniki radi videli, da bi lahko brez velikih tveganj poskusili veliko podjetje, ni v negotovni, ali se bo ta počezal zboljšal, temveč je celo verjetno prav nasprotno. Glede tako zvane svobodne plovbe v Sredozemlju zboljšanje namreč ni mogoče brez zasedbe več otokov.

Glede splošnega vprašanja ljudske tožnje pa zavezniki dobro vedo, da so prežikusili že vsa mogoča sredstva proti podmorniški nevarnosti in da so do skrajnosti povečali svojo ladjedelniško proizvodnjo: Navzlic pogostim propagandnim informacijam Angležev, ki naj bi zbudile vtis, kakor da so si z zmanjšanjem pomorskih izgub in povečanjem novih gradenj zagotovili postopno večanje svojega brodovja, je vrsta ameriških informacij prikazala v zadnjem

Času polcaj prav v nasprotnem smislu. Vsi razlogi govore za to, da so te poslednje informacije točneje in da odgovarjajo resnici.

V borbi proti podmornicam so se vsa doslej izdelana in preizkušena orožja izkazala za neučinkovita. Predvsem niso doslej našli sredstva za zavarovanje tako zvanega »smrtnega pasu«, namreč pasu, ki leži med atlantskim področjem pod nadzorom bombnikov z ameriške obale, in pasom, ki je v akcijskem radiju bombnikov, ki imajo svoja oporišča na Severnem Irskem in Škotskem. Gre za področje približno 600 milj širine.

Zrakoplovi, ki se jih poslužujejo kot veznega člana, ki naj bi izpolnili to atlantsko vrzel, so preveč ranljivi, dočim trgovske ladje, ki so obenem nosilke letal, dopuščajo sicer odlet letal, ne pa vselej tudi njihove vrtnice. Ko morje ni razburkano, se vertikalno sicer lahko spuste na ladje, nikakor pa ne tedaj, ko je razburkano. Mnogo letal je pri takšnem pristajanju končalo v morju ali pa so zadela v jambore ladje. Razen tega ne razpolagajo doslej ta letala s primerno tovrstnostjo za prenašanje bomb primernega učinka.

Graditev velikega števila nosilk letal za spremstvo konvojov, ki je bila zamišljena v sedanji fazi ameriške ladjedelniške industrije, ni tako lahka stvar. Takšna gradnja je nujno počasna, če pa bi se hotela pospešiti, bi zaradi tega trpela gradnja drugih vrst ladij. Vsa ameriška proizvodnja je že dosegla svoj višek: delovnih sil ni več mogoče pomnožiti, surovini pa tudi ni mogoče več proizvajati z nagljo, kakršna je bila dosežena v aprilu. Vsi načrti, ki slone na povečanju proizvodnje, so torej neizvršljivi.

Potemtakem ni mogoče izključiti, da ne bi vsa ta razmišljanja dovedla Anglosasov do prepričanja, da svojih načrtov kasneje tudi ne bodo več mogli izvršiti, če jih ne bodo sedaj. Gre za verigo okoliščin, ki jim ne morejo biti kos in ki bi jih prav zaradi tega lahko prisilile, da zaigrajo takoj svojo poslednjo karto, ki jo še imajo. Zato morajo odslej vsi evropski narodi, vključno tudi tisti, ki so doslej še lahko ostali nevtralni, resno upoštevati možnost, da se vojna približa njihovemu ozemlju, in se pripraviti nanjo. (Stampa Sera.)

Graditev velikega števila nosilk letal za spremstvo konvojov, ki je bila zamišljena v sedanji fazi ameriške ladjedelniške industrije, ni tako lahka stvar. Takšna gradnja je nujno počasna, če pa bi se hotela pospešiti, bi zaradi tega trpela gradnja drugih vrst ladij. Vsa ameriška proizvodnja je že dosegla svoj višek: delovnih sil ni več mogoče pomnožiti, surovini pa tudi ni mogoče več proizvajati z nagljo, kakršna je bila dosežena v aprilu. Vsi načrti, ki slone na povečanju proizvodnje, so torej neizvršljivi.

Potemtakem ni mogoče izključiti, da ne bi vsa ta razmišljanja dovedla Anglosasov do prepričanja, da svojih načrtov kasneje tudi ne bodo več mogli izvršiti, če jih ne bodo sedaj. Gre za verigo okoliščin, ki jim ne morejo biti kos in ki bi jih prav zaradi tega lahko prisilile, da zaigrajo takoj svojo poslednjo karto, ki jo še imajo. Zato morajo odslej vsi evropski narodi, vključno tudi tisti, ki so doslej še lahko ostali nevtralni, resno upoštevati možnost, da se vojna približa njihovemu ozemlju, in se pripraviti nanjo. (Stampa Sera.)

Vsak naročnik „Jutra“ je zavarovan!

Gospodarstvo

Povečana storitev italijanskih železnic

Iz poročila, ki ga je v senatu podal minister za promet o poslovanju železnic, prinašajo listi zanimive podatke. Četudi spričo vojne ni mogoče podati absolutnih števil, vendar kažejo objavljeni podatki, da se je storitev italijanskih železnic v zadnjih letih znatno povečala. V teku fašistične dobe je bil uresničen osnovni pogoj s tem, da je bil pretežni del prog elektrificiran. Na ta način je bil dosežen prihranek premoaga, ki znaša 60 % prejšnje potrebe.

Leta 1942 izdani ukrepi za olajšanje in rezultate. Ukrepi so se nanašali predvsem na povečanje povprečne obremenitve železniških vagonov, katerih praktični rezultat se je pokazal v tem, da se je povprečna obremenitev povečala od 6 na 6,5 tone pri vagonu. Nadalje so bile izlane olajšave sestavljanja tovorov v skupne vagonске pošiljke. Nadaljnji ukrepi so se nanašali na skrajšanje časa za nakladanje in razkladanje pri istočasnem povečanju vagonskih stojnic. Prihranek, ki je bil s temi ukrepi dosežen, je omogočil povečanje dnevne razpoložljivosti vagonov za 1130 vagonov. Vrhu tega se je število tovornih vagonov povečalo od 131.360 v letu 1941 na 136.977 v preteklem letu.

Tri ukrepi so omogočili, da je železniška uprava lahko zadostila nadaljnjim povečanim potrebam blagovnega prometa. Dosežen uspeh v železniškem blagovnem prometu se bo dal pravilno oceniti šele po vojni, ko bodo objavljeni podrobni podatki in ko se bo dalo tudi oceniti, v kakšni veliki meri so k temu uspehu pripomogli požrtvovalni železničarji. Velike koristi je prinesla tudi vključitev ladij in tovornih vozil v organizacijo tovrnega prometa, pri čemer je bila posvečena posebna pažnja uporabi avtaričnih pogonskih sredstev v motornem prometu, zlasti uporabi zemeljskega plina in oglja.

Gospodarske vesti

Rasloča italijanska proizvodnja sladkorja. Fašistična konfederacija industrije objavlja v svojem nedavno izdanem poročilu zanimive podatke o razvoju italijanske proizvodnje sladkorja, ki je rezultat dolgoletnih uspešnih prizadevanj za intenziviranje pridelovanja sladkorne pese. Italijansko gospodarstvo s sladkorjem predstavlja danes močno centralizirano in dobro organizirano veleindustrijo, ki je tehnično najmodernejše opremljena. Po zadnjem štetju industrijskih podjetij je bilo leta 1937 v Italiji 533 sladkornih tvornic poleg 9 velikih obratov za destilacijo melasa in poleg obratov za sušenje rezancev sladkorne pese in obratov za izdelovanje kvasa. Leta 1936 je znašala čista vrednost sladkorne proizvodnje 860 milijonov lir. Danes krije italijanska proizvodnja sladkorja celotno domačo potrebo. V orga-</

Ima France Urbas:

Naša rodbinska in hišna imena

Brajnik se imenuje zob na brani za branjanje polja.

Bregušar je tisti, ki nosi breguše = breguše = prtenice ali bele prtene (platenne) hlače. Kakšen naš Prtenčar bi se lahko pisal tudi za Bregušarja. Oba skupaj pa za Bezjaka Bizjaka (*izjak), kar pomeni pri našem narodu isto, ker označuje tiste, ki nosijo bele prtenice-breguše za Bezjake.

Kaj zanimivo je ime Brtnik. Brt je drevesni žlambor z dvjimi čebelami vred v dupli. Brtniki pa so bili tisti, ki so hodili po gozdovih in iskali take brte (dupla s čebelami), pobirali in izrezavali iz njih satovje in trčali njih med. Izraz sam za taka dupla in osebno naše sedanje ime ter izraz brtnik za tak posel opravljajočega človeka pa nam kažejo, kako je moralo biti nekdanj v naših gozdovih zelo veliko samoživcih, tako menovanih gozdnih ali divjih čebel (čebela seveda niso nič manj in nič bolj divje kakor one v panjih), ker sicer se nam ne bi ohranila kar dva izraza in še osebno ime. Najbrže je bilo še več izrazov za to stroko. Urbarji, Valvasor in drugi viri nam poročajo, da je bilo tedanje čebelarstvo mnogo bolj razvito kakor sedanje. Potreba voska svečave je bila večja, isto velja za med. Pri tako velikem številu tedanjih panjev pa ni bilo nič čudnega, da je iz klad in panjev pobegnil marsikateri roj. Čebelar-brtnik je vzel orodje, poiskal begunce v hosti in si prisvojil sladki pridelek takih pobeglih čebel. Jaz bi rekel, da je šel brtnik ali pa na brtnjo, kakor so najbrž tudi rekali.

Bakelnik (baklovník) je bil železni držaj ali žok za baklo. Kdor pa je nosil in svetil z baklo, je imel tudi tako ime. Od tod naš Bakelniki in Baklovník.

Toda ime Bakak izhaja od baka = norec, tudi oven. V narodni pesni: poje dekle: »Lani sem pletla, pletla — luk no mak. Ne me je vkanā vkanā — vsakiš bak. Lani sem pletla, pletla — majaron.

Ne me je vkanā vkanā — vsak kajon. V dobrih časih narodne pesmi je bilo dekle še kaj previdno in ni nasledilo vsakemu nepridancu, pa je bilo tudi manj solza in gorja.

Brček, vrtavka, volk ali brečnik je znana igra, ki se vrtil, brči in brečji. Pa imamo tako Brčke, Brečnike in Brečence pa tudi Volke. Vendar nihče ni dobil najbrž imena po tej igri.

But je velik bét. Brus, Brusar in Brusina so dobili ime pač od brusja. Bokal in Bokalici pa od stare volfrinske mere. Pa bokalici je tudi ime za neko cvetlico iz vrste lilij.

Izredno lepo, doneče ime je Bombek, ki nima nič opravka s kakšnimi bombami. Bombek je ime za kravji zvonček ali pa tudi za vsak grozdasti cvet in sad (bombek = bombelj), bomba ali bombija = se visec ziblje, niha in nekako pozvanja na rastlini.

Brumen = pobožen in ponižen je bil vedno naš človek. Prav in spodoben je da je vsaj pri osebnih imenih poudarjena ta naša lepa čednost, če že drugače ni bila nikdar in nikjer uradno potrjena brumnost našega rodu. Samo slavni Abraham a Santa Clara (Hans Ulrich Megerle) je v sloveči pridigi javno pohvalil našo pobožnost, da se naš kmet ne boji niti živga hudica. Pa Janez Trdina je povzdignil v svojih bajkah in povedkah nekega Podgorca-Pelčka v svetnika. In to je vse, kar smo doleteli dosegli na tem poprišču. Trdina kakor Abraham a Santa Clara pa sta bila huda in znana šaljivca: Bog ve če sta sploh pristojna za te stvari, zlasti ker se ljubi Abraham in sam ustrašil huderjaveti na prižnico vročice cele cerkve. Trdini in meni pa je znano, kako Podgorci kaj radi hudčujejo, čeprav so sicer dobri in mirni ljudje.

Dovolj je, da imamo vsaj nekaj Brumov in Brumnic, če že nobenega Svetnika. Kaj obilno smo založeni z drugimi imeniški kakor: Cesarji, Kralji, Kaplani, Fajmoštri, Skofi pa Pepeži, Knezi in Kneziči. Vojvodi (Vivodi), četudi je bil skoz in skoz naš človek le tlačan.

Cajnar je zelo pogosto hišno in družinsko ime po loško-izrovskem in sedemdeset ozmilju. Cajnati se prvi izkavati železno gručo v šibke železne palice. Izraz ima svoj zvor v germanščini, od tam je prišel tudi v talijanščino kot lo za zaino za košaro. Tudi naša čama = košara ima isto poreklo. Kaj je naš tedaj naš Cajnar ali kovač, ki je izkoval železo v šibke ali košar, ki je pletel kovač? Menda prvo.

Od kod Cigale? Kar trojico razag je dal za svoje ime moj stari sokrvenik, pa me nobena ne prepričuje. Kaj ne bi bilo bolj prav, da se je pisal za Cigole-ko? Cigole je pač cigolil in škripal na kakršni koli instrument v vesel-družbi in je bil naš navadni godec. Godci naši pa Cigole in Cigale bi si bili bližnji sorodni ki Lepo slovensko ime je Čolnik ki pomeni

čolnarja. Podobni imeni sta še Brodnik in Brodar.

Od kod Cankar? Kaj res velja za ime našega čudovitega pripovednika rek: nomen est omen?

Caf je bil sodnijski hlapec, berič. Beseda izhaja iz italijanske lo zaffo. Naši Cafi so tedaj nasledniki takih sodnijskih ljudi.

Cander je isto kakor cunja, pa hkrati pomeni raztrganega človeka, kar pa ne velja za naše Candre več, ker so vsi spodobno oblečeni. Kako se spreminja s časom pomen izrazov, bi kar pri tem zgledu navedel Rečite kakšni ženšini candra, pa bo takoj tekla k prvemu advokatu in vam brala kozje molitvice, da se boste za vedno premislili storiti takšno prenegljenost. Cander pa ni vlačugar — Bog ne zadeni — samo malo strgan je, tedaj je ostal še stari pomen v besedi Sicer pa se prednki naših Candrov najbrž samo skup-

ljevali cunje, candre — pa bi se lahko pisali tudi za Cunjare. Sicer pa ni bil nekdanj ta posel prav nič slab ali morda manjvreden, ker nekdanje cunje so bile kaj dobro blago. Zato je to ime lepo kakor vsako drugo in v njem tiči dober del žitja in bitja našega človeka v preteklosti.

Cedilnik je znana priprava. Cestnik je lahko cestar, ki cestari, ali potnik, ki je cestoval (hodil) po cestah, ali celo voznik, ki je potoval = vozaril po cestah.

Cad in Cadež sta v kuhinjah nadlega in nadloga naših gospodinj. Cad in Cada pa je ime sajastobarnega voila ali krava. Cad in Cadež je bil čadav = sajastopolten, črnkast človek. Naši Cadi in Cadeži bi se menda z isto pravico pisali za Črnice ali Černiče. Če zdaj ni kateri nič več čadav, se lahko obrne po razlago do rasne teorije, ker črnkasti, čadavi bi po vsej pravici morali biti.

Pred tremi leti na zapadu

V začetku maja 1940, piše graška »Tagespost«, je nemška vlada odkrila dokaze, da sodelujejo generalni štabi Belgije in Nizozemske z vodstvom francoske in angleškega generalnega štaba. Ko je imela te dokaze v rokah ter je bila informirana, da nameravajo tedanji zavezniki na ta način napasti Porurje, je nastopila nemška vojska dne 10. maja zjutraj na povelje vodje Hitlerja k napadu. Ta napad je prišel za sovražnika popolnoma nepričakovano. Po zbiranju sil je bila podoba, da so zavezniški pričaokovali nemškega napada v skladu s Schlieffenovim načrtom na severu, ki je predvideval obkolitev levega francoskega krila. V resnici pa je bila ideja za operacije, ki jo je dal vodja Hitler, popolnoma drugačna. Hitler je dolodil, da je treba predreti Maginotovo črto med Namurjem in Sedanom ter tako izvršiti sunek proti Kanalskemu prelivu, da bi na ta način prišla v zagato sovražna leva vojska.

Temu drzemu in genialnemu načrtu je odgovarjala tudi udarnost in naglica, s katero so Nemci izvršili to operacijo. Najprej so pregazili Nizozemsko ter izsilili neverjetno hitro kapitulacijo celokupne nizozemske vojske s tem, da so spustili padalce in druge čete za hrbotov sovražnika. Ko je bila štrdnjava Nizozemske s svojim osrčjem Rotterdamom zavzeta, je prišlo do glavne operacije, namreč do prehoda čez Maaso ter do proboja črte Namur-Sedan. To delo je nemška vojska izvršila v dveh od 13. do 20. maja ko so divjali najhujši boji. Francoske oklopne sile so bile v tem času večkrat odločilno poražene, francoska 9. armada uničena, njen vrhovni poveljnik pa ujet. Po 20. maju so se pokazale velike operativne posledice nemških uspehov. Potem ko so Nemci osvojili postojanke ob Skaldi, so izsilili kapitulacijo belgijske vojske ter stisnili angleško ekspedicijsko vojsko pri Dunkerqueu. Obenem so prišle v zagato francoske armade v prostoru pri Lilleu. Posledice tega udara niso izostale. Dne 4. junija so predali ostanki francoske armade, Dunkerque je padel in Nemci so ujeli 3 angleške generale ter 88.000 mož. S tem je bila bitka v Flandriji in Artoisu končana. Vojaski strokovnjaki jo vrednotijo kot največjo obkoljevalno bitko v svetovni zgodovini. Nemška vojska je bila po tem uspehu pripravljena za zaključek operacij proti francoski armadi, ki je navzlic dotodanjim porazom razpolagala še s 6 do 7 nedotaknjenimi armadnimi zbiri, s milijoni izvežbanih vojakov ter z ogromnim vojnim materialom.

Dan pozneje, 5. junija 1940 so nastopili nemške vojske k borbi za popolno uničenje sovražnika. Prvi cilj nove velefenzive je bil prodor skozi močno obrambno črto generala Weyganda vzdolž Somme in prekopa, ki veže reki Oise in Aisno. Te postojanke so vojaki nemške vojske dosegli po večini že v dveh dneh in 10. junija je poločaj dozorel tako daleč, da so Nemci samo še zasledovali bežečo francosko vojsko. Po podaljšanju napadalne fronte na vzhodu do Argonov so Nemci med 10. in 15. junijem prekorčali Seino na široki fronti izpod Pariza. Zavzeli so pristaniško mesto La Havre ter zajeli skupno francoske in angleške vojske, ki je štela 26.000 mož in 6 generalov. Na vzhodu Pariza so prekorčali reko Marno, nakar je nemška vojska 14. junija brez borbe vkorakala v Pariz. Stedile so nasledovalne operacije po nemških oklopnih oddelkih, ki so podli pred seboj bežečo francosko vojsko. Medtem je nemške vrhovno poveljstvo na levem kri-

lu nemškega bojišča izvedlo mogočno operacijo proti trem zelo močnim francoskim armadami v alpsko-lotarinškem trikotju. Nemci so bliskovito zavzeli Montmédy in Verdun, dne 14. in 15. junija pa so odleteli še poslednji stebri in opore Maginotove linije. Dne 16. junija so Nemci zasedli Besancon ob švicarski meji. Z veliko naglase so padale močne francoske trdnjave druga za drugo. Do 22. junija so se predali še zadnji ostanki francoske vojske, približno pol milijona mož z vrhovnimi poveljniki 3., 5. in 6. armade. Nemški vojski so pri zasledovanju sovražnika dosegli mesto Gironde na severu Bordeauxa, zavzele so Lyon ter potisnile Francoze do Grenobla in Aix les Bainsa. S tem so prišle v hrbet francoski alpski vojski, ki je bila od 21. junija v stiku z Italijani. Francoska vojska se je rešila popolne pogube samo s prošnjo za premirje, kateri je bilo ugodeno 25. junija 1940. Takrat so se sestali Nemci in Francozi v gozdišču pri Compiègneu, nakar je bilo podpisano tudi premirje med Italijo in Francijo.

Vojna na zapadu je bila s tem zmagovito zaključena. Nemčija je obvladala celotno atlantsko obalo od severa do Biskajskega zaliva, došla je na zapadu stik z zavezniško Italijo ter se je pripravila na vsa potrebna presenečenja z vzhoda in južovzhoda.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sobota, 15. maja, ob 18.30.: Prava ljubezen. Red A.
Nedelja, 16. maja, ob 15.: V Ljubljano jo dajmo. Izven. Znižane cene od 15 Lir navzdol.
ob 18.30.: Veliki mož. Izven. Znižane cene od 15 Lir navzdol.

R. Bracco: »Prava ljubezen. Dialog v treh dejanjih. Osebe: Helena — V. Juranova, Hugo — Jan, natakak — Verlonik, krčmarica — Kraljeva, šofer — Košič. Režiser: J. Kovič. Prevod in scena: V. Bračina.

OPERA

Sobota, 15. maja, ob 18.: Zemlja smehljaja. Opereta. Izven. Cene od 24 Lir navzdol.
Nedelja, 16. maja, ob 17.: Madame Butterfly. Izven. Cene od 28 Lir navzdol.

F. Lehar: »Zemlja smehljaja. Opereta v treh dejanjih. Osebe: grof Lichtenstein-ski — Anžlovar, Liza — Mlejnikova, Lora — Japljeva, grof Pottenstein-ski — M. Sancin, general — Planeček, princ Su-hong — B. Sancin, Mi — Barbičeva, knez Cang — Debevec, Fu-Li — Skrabar, evnuh — Simončić. Dirigent: Simoniti; režija in koreografija: inž. P. Golovin; načrti za kostume: J. Vilfanova; klobouki za balet: I. Kunčeva. Solo plešejo: Bravničarjeva, Japljeva, Remškarjeva, Pogacar.

Gostovanje odlične italijanske umetnice Mafalde Favero. Ko je gostovala predlanskim Kraljeva v Ljubljani, ena izmed njenih najboljših mož zaradi boleznih ni mogla sodelovati. To je bila Mafalda Favero. Tokrat bo gostovala sama v eni izmed italijanskih oper, ki so na tekočem sporedu naše Opere. Dan njenega nastopa in delo bomo objavili v prihodnjih dneh. Predvidoma bo gostovala prihodnji teden, in sicer v dveh predstavah.



Odhod italijanskih korvet iz nekega pomorskega oporišča na akcijo proti podmornicam

Tulipan, španski bezeg in divji kostanj

Ko vzcveto španski bezeg, tulipan in divji kostanj, je že prebujena pomladna narava, zgodnje cvetje je že vzbrstelo, drevesa so ozelenela ali pa že odpirajo popje. Velikonočni čas je za nami, smo v mesecu maju, v času ljubljeno in uživanja prirode. Človeka vleče v zeleno naravo, kjer uživa in se s pomladjo pomlajuje.

Španski bezeg je lep okras za preprosto sobo in za bogato dvorano. Vsem ljudem je ljub. Medtem ko srečamo grmovje španskega bezga vsepovsod in ga najdemo tudi daleč od ljudskih bivališč, kamor je zanesla ptica seme, opažamo tulipan redkeje. Tulipan je gosposka cvetlica in zahteva mnogo nege. Barva cvetov je bogatejša kakor španskega bezga. Približno v istem času kakor tulipan in španski bezeg cvete tudi divji kostanj. Cvet ni nič kaj mikaven, najdemo pa tudi tako imenovane polne cvetove, ki so mnogo lepši. S svojo bujno krošnjo daje divji kostanj močno senco. Njegov sad pa se uporablja kot sredstvo za pranje. Vsi poznamo tulipan, španski bezeg in divji kostanj, toda je malokdo ve, odkod so te rastline prišle v Evropo in kje je njihova prava domovina.

Tulipan (lat. Tulipa, turško tulbendlele, to je turbanu podoben cvet) je doma na vzhodu, njegova prava domovina je v Turčiji in Perziji. Da se je razširil po Evropi, je zasluza avstrijskega poslanika v Carigradu Ghirlana de Busbecka, po rodu iz Ypera, ki je bil po sodbi cesarja Ferdinanda I. zelo zaslužen za habsburško monarhijo. Bil je velik ljubitelj cvetlic in strasten zbiralec napisov, listin in knjig, izmed katerih jih je še danes mnogo v državni

knjižnici na Dunaju in tamošnjih muzejih. Busbeck je iz Carigrada med drugim prinesel na Dunaj tudi tulipane in jih zasadil na svojem vrtu. Odtlej se je tulipan razširil po zapadni in severni Evropi. Prosluli nizozemski tulipani so imeli svoje prve prednike na Busbeckovem vrtu.

Tudi španski bezeg je doma v Perziji in Turčiji. Španski bezeg (lat. Syringa vulgaris) je prav tako prinesel na Dunaj Busbeck, odkoder se je razširil po vsej Evropi. Perzijski španski bezeg (Syringa persica) je prišel v Evropo leta 1640. Španski bezeg je tudi v naših krajih med ljudstvom zelo priljubljen. Skoraj pri vsaki hiši in na vsakem vrtu raste grm tega okrasnega cvetja.

Divji kostanj je prav tako z vzhoda. Botaniki ga poznajo pod imenom Erucarpus in Hippocartanca. Rastlino je poslal leta 1576 avstrijski poslanik v Carigradu David Ungnad Sannek na Dunaj. Divji kostanj je prišel k nam precej za španskim bezgom, potem pa se je sila razširil. Vsi drevedomi po mestih so bili zasajeni z divjimi kostanji. Tudi Ljubljana se je do nedavna ponašala z neštetiimi drevoredi divjih kostanjev. V Tivoliju imamo še dolga sprehajališča zasajena z divjimi kostanji, ki izvira iz dobe okupacije Francozov, mnogo drevoredov pa je že pomlajenih. Sad divjega kostanja so že kmalu začeli koristno uporabljati. Leta 1830 je v Budimpešti celo izšla knjžica, v kateri se obravnava uporaba sadu divjega kostanja. V naših gospodinjstvih je kostanj dobro znan kot pripomoček za skrobjenje. Kostanjev sad služi tudi kot živinska krma.

O praškem šahovskem turnirju

O nedavno zaključenem šahovskem turnirju v Pragi je svetovni mojster dr. Aljehin za »Frankfurter Zeitung« napisal nekaj svojih prambok, ki jih posnemamo tudi za naše čitatelje:

V zlati Pragi se šah prav lepo igra. Praga ima kakor malokatero evropsko mesto — Berlji, Dunaj, Pariz, Rim, Madrid — večstoletno šahovsko tradicijo. V njej je v šahovskem svetu priznana šola za sestavljalce problemov, v Pragi je bilo leta 1931 prirejeno olimpijsko tekmovanje moštvev, Praga pa ima naposled tudi v Oldrihu Durasu primer šahovskega mojstra velikega formata, ki je svoj poklic žrtvoval ljubezni do šaha in še sedaj kot šestdesetletnik obiskuje turnirje kot navdušen gledalec in kibic.

Tudi tokrat je bilo v Pragi nekaj posebnega. Od začetka vojne se že ni posročilo prireditelj turnirja s tolikšnim številom udeležencev, ki so vsi močni igralci. Komaj dva ali trije izmed cinaidvajsetih niso spadali k razredu, zastopnem na turnirju. Pa še to trditve je treba vzeti z neko previdnostjo. Predzadnji v turnirju, Kubanej, je nasrečel kandidata za svetovno mojstrstvo Keresu pripravil neprijetno presenečenje s tem, da ga je porazil. Drugoplasirani na turnirju Keres je skoraj vse partije dobro igral. Ima brezhibno tehniko, izvrstne otvoritve — z redkimi izjemami, ki mu škodujejo — in veliko resnost. Vendar se zdi, da mu nandanes nekaj manjka, kar je še v letih 1937 in 1938 imel v polnem obsegu, namreč ono poslednje, kar ustvarja zmago, predvsem trdna vera v pravilnost svoje stvari.

Tretji nagradenec Katetov je novinec na

mojstrskih turnirjih. Njegova dobra kvaliteta se je pokazala posebno v nevarnih pozicijah. V nekaterih partijah je imel precejšnjo srečo, sicer bi tretje mesto gotovo zasedel bolj znani češki mojster Foltys, čeprav je prišel na turnir takoj po okrevanju od hude bolezi. Nadaljnje razodetje je bil mladi dijak Sajtar, ki je s Foltysom zasedel četrto in peto mesto. Velika energija in želja po napredku sta zanj značilni. Dobro sta se borila tudi tokrat berlinski mojster Šamisch in Dunajčan Lokvenc. Prvega so večne časovne stiske, drugega pa pogosti remiji ovirali, da se nista povzpela na eno izmed vidnejših mest. Uspeh nadaljnjih dveh nagradencev Thelena in Urbaneda je gotovo pomemben, toda v glavnem se imata zanj zavaliti svoji odlični obrambni tehniki.

Razveseljuje za šahovskega umetnika je bila igra 19letnega Pachmana, ki je, kar se šaha tiče, močno podoben Carlosu Torreu, verjetno pa so njegovi živeči še močnejši kakor tega mladega Mehikanca. Slab uspeh z novinarskim delom preobloženega Opočenskega ni priseloten, Priseloten je prej, da je kljub temu zaigral nekaj prav dobrih partij. Bilanca turnirja je v splošnem razveseljuje, ne nazadnje zaradi tega, ker so bili organizacija, prostor, kjer se je turnir igral, in zanimanje občinstva, poleg razumevalajoče podpore oblastev, povsem ustrezljivi.

Kar se tiče moje igre na turnirju, sem po soglasnem mnenju tovaršev igral kakor v svojih tako imenovanih »najboljših« letih. Devetdeset odstotkov doseči brez poraza v dvajsetih partijah in močno zasedenem turnirju, gotovo ni majhen uspeh.

KULTURNI PREGLED

Vprašanje gledališke kritike

Režiser Ciril Debevec si že dolga leta prizadeva, da je povzdignil raven slovenske gledališke kritike. Večkrat se oglasa k temu vprašanju, opozarja na načelne in konkretne pomankljivosti, zagovarja visoke, skoraj bi rekel: znanstvene vzore kritike, vendar bolj v obliki drobnih zapiskov kakor s temeljitim in dokumentiranim traktatom. S svojo obsežno teoretično razgledanostjo in praktično izkušnostjo je g. Debevec prav posebno poklican, da nam spiše gledališko estetiko, dramaturgijo in gledališko filozofijo ter tako zamaži vrzeli, ki jih omenja v uvodu svojih najnovejših opazk o naši gledališki kritiki (Gledališki list, Opera, št. 14).

Pisec teh vrstic ne namerava polemizirati z g. Debevcem o vprašanih, ki se jih s pozornimi pogledi dotika v svojih zapiskih: o važnosti teorije in prakse, o objektivnosti in subjektivnosti, o genijih, talentih in diletantih, o razmerju »javnega mnenja« in zasebnega vpliva na javno gledališko poročanje. Naj samo mimogrede omenim, da so dopuščeni zelo utemeljeni dvomi, da bi bilo kdaj koli mogoče vrednotiti estetske pojave tako objektivno, kakor je mogel Galileo Galilei, ki ga pisec »Opernih zapiskov« navaja za prico svoje trditve o postopnem razširjenju objektivnega na subjektivno, obravnavati navoslovne pojave in probleme. So reči, in sicer zelo važne reči, ki bodo na področju estetskih pojavov vedno podvržene subjektivnemu gledanju in v katerih ne bo najbrž nikdar tako izpričanih objektivnih meril, da bi mogla dva različno doživljajoča poedina nujno priti do iste sodbe. Znani teoretik Beringer („Die literarische Wertung“) potrjuje po vseh raziskavanjih najnovejših estetskih struj stroj resnico: »Tako imenovane objektivne ocenjevanja umetnine ni. Sleherna vrednotna sodba je subjektivna. ... To se kajpak ne tiče raznih izraževalnih pripomočkov, uprabe gradiva in jezika, tehničnih načinov v muziki, pri-

znanih oblikovalnih notm in pravil, toda sestetek teh objektivno izvršenih presoj nam še ne pove končne in odločilne sodbe o umetnostnem značaju in valedurji nekega dela. Ivan Cankar je nekoč pisal o ljudeh, ki se hočejo razstrokovnjaviti v teh stvarih. Taki strokovnjaki pač pozabljajo, da pri javnem poročanju ne gre toliko za izrazito strokovne zadeve, kolikor za odnose občinstva, javnosti naroda do celotnega umetniškega stvarjanja. To, kar je objektivno izmerljivo po uporabljanih sredstvih, je subjektivno po svojem učinku u, zato dopušča vrednotenje z raznih vidikov ali — kakor pravimo — po raznih okuhsih.

Vprašanje kritike v dnevniki je problem zase. Vsi priznavamo, da je tu potrebna čim večja izpopolnitev in povzdignje ravni na kar je mogoče »primerno in spodobno stopnje«, vendar ne smemo pozabiti funkcionalnega vprašanja dnevnike kritike. Stvari lahko namreč presjamo in vrednotimo ne le po njihovi abstraktno postavljeni, idealni vrednosti marveč po njihovem funkcionalnem učinku, po nameri, ki ga izvršujejo, in okolju, v katerem agirajo. Tako obstoječe važne razlike med kritikom in dnevnikiškim poročevalstvom. Bojim se, da je velika iluzija, če kdo meni, da je za dnevniki mogoče pisati kritiko v pravem pomenu besede; zase mislim, da niti ne spada v stolpce časnikov. Nekateri nedvomno izkušeni ljudje — naj navedemo samo H. Baha — so to že zdavnaj povedali, vzlic temu se s strani gledaliških strokovnjakov vedno znova pojavlja zahteva po kritiki, in sicer kar moči visoki, znanstveno in umetniško tehni kritiki v dnevnikihsih.

Toda kaj je kritika v pravem in visokem pomenu besede? Ne bi hotel tako živoga javna strmiti v odmisljeno definicijo, vendar se mi zdi, da bom zadosti označil svoje gledanje, če napisem, da je kritika poskus raziskovalne razčlembje in vrednotenja neke umetniške stvar-

ritve in njenih posameznih delov glede njih vrednosti, pristnosti, originalnosti, značilnosti in vseh estetskih ter mnogih drugih izvenestetskih kvalitete. Je to delo, ki zahteva znanstveno metodo prav kakor umetniško intuicijo in sposobnost doživljanja umetnine v njenih izrazito umetniških učinkihs.

Ali je tako delo mogoče v gledališki kritiki in posebej še v gledališkem poročanju za dnevnike? Ze samo proučevanje gledališke uprizoritve je neprijetno težavnejše kakor pri stičnih umetniških stvaritvah. Če pravi neki teoretik, da sta samo dve kritiki, dogmatična in impresionistična, je treba reči za gledališko da je tudi v najboljših primerih impresionistična. Ali pa obstoje objektivne impresije? Človeški mozgani niso fotografska plošča. Tudi ob najbolj pozornem opazovanju in proučevanju gledališkega dela lahko kritik ocenjuje stvaritve samo po vtisih, ki jih dobiva na celi vrsti enakih predstav, pri čemer pa so zlasti glede igranja mogoče razne, včas celo občutne razlike. Sleherna primerjava med njimi je tudi ob fenomenalnem spominu le približna. Kako je mogoče pričakovati, da dnevnikiški gledališki kritik celó ob največji sposobnosti in najobsežnejšem znanju dobi od ene same predstave, o kateri mora čimprej poročati, več kakor vtis, ki se le po obsegu in intenziteti lahko razločuje od vtisa vsakega drugega pozornega človeka v gledališkem auditoriju? Take zahtev presegajo mejo psihološke možnosti kritikov. Gledališki poročevalec naj bi na enem samem večeru opazil več, kakor more opaziti režiser na tolikih vajah in kakor lahko dojamje sam igralec, ki se je dolgo in intenzivno bavil s svojo vlogo? Ni dvoma, da lahko vnanji opazovalec vidi in sliši marsikaj, kar so na odru ali za odrom prezrili, toda to so večidel nebitvene stvari. Razlike med gledališkimi poročevalci dnevnikov (pri revijah so metode dela in proučevalne možnosti že nekoliko drugačne) potekajo pač od večje ali manjše individualne dojemljivosti, širšega ali ožjega strokovnega znanja (kolikor gre za tehnične sestavine) in od tega, koliko časa ima poročevalec za intenzivne priprave. (Veliki evropski listi so imeli

kritike, ki so bili pino plačani samo za to svoje delo in so mu lahko posvečali ves svoj čas in trud.) To so razlike v načinu obravnavanja. Toda razlike v učinku in v zornem kotu posameznih kritikov in poročevalcev so razlike individualnosti, značajev, duš.

Povzdigla gledališkega poročanja v dnevnikihs ne more doseči tega, da bi se vrednotne sodbe, prav za prav vtisi raznih individualnosti, nujno strinjali med seboj kakor računski. Povzdigla je mogoče samo v strožji izbiri poročevalcev, v njihovem večjem znanju in večji umetniški občutljivosti in v njihovem ostrejšem čutu odgovornosti. Toda to je v nemali meri vprašanje socialnih pogojev, ki so dam takemu delu, zakaj po njih se ravna izbira in delo; vsaka primerjava na slih razmer z razmerami pri velikih narodih je vzlic teoretski upravičenosti praktično krivična. A tudi ob najugodnejših pogojih ima dnevnikiška »kritika« zgolj impresionističen značaj in samo kronistično vrednot, ki daje zgodovinski gledališča in gledališki teoriji bolj ali manj zanimivo primerjalno gradivo. Kajti dnevnikiški kritik ne utegne izpolniti niti osnovnih znanstvenih pogojev kritičnega procesa: t. j. ne utegne metodično proučevati posameznih stvaritev.

Dnevniško gledališko poročanje ima v resnici drugačen pomen. Pretirano je želeli, da bi se igralci ali režiserji iz svežih dnevnikov učili boljšeje igranja ali izmajljivejših rešitev raznih dramaturških problemov. Poročila v dnevnikihs so namenjena samo nestrokovnjakom, čitateljem kulturnega gradiva, gledališkemu občinstvu. So del splošne informativno-kronistične funkcije, ki je dana listom, in izvršujejo nalogo posredovanja. To je bistveno drugačna funkcija, kakor jo ima kritika s svojo strogo vrednotno kontrolo in z estetsko-tvornimi nagibi. Natisnjene reči — lenjije, revije, dnevniki — imajo tudi svojo sociologijo in gleher-na zvrst svoj posebni stil. Samó v začetkih znanstvenega feljtona in v posebnih strokovnih supplementih v dnevnikihs ni bil čišniški slog diferenciran v primeri s takimi sestavki v knjžkih in revijah. Kulturni listek v dnevnikihs je brej namenjen širokim vprašanjem kulturne,

potemtakem tudi umetnostne politike, ne pa specialnim vprašanjem posameznih panog in strok.

Tako gledanje, ki je priznato tudi v sodobni časopisni vedi, je še vedno prenalo znano, da bi z ene strani preprečilo pretirane, funkcionalnemu značaju nestrožajoče zahtev, z druge pa premagalo strah dnevnikišnih sodlajcev, da bi bili premalo »znanstveni« in učeni. Treba je najti stil, ki pomeni kompromis med občno ravnijsko dnevnika« in specialnimi zahtevami stroke; rešitev je seveda individualna. Jasno je, da brez znanja in brez umetniške intuicije ni mogoče pisati o umetnosti, toda kdor piše o umetnosti v dnevnikihs, mora poznati se tretje: stitne nujnosti dnevnikišnega pisanja. In prav slovensko gledališko poročanje začenja napredovati v vseh treh smereh.

Hrvatska proza XX. stoletja

Založba Ante Velzek v Zagrebu je sklenila izdati tri zvezke hrvatskih novel iz perasa več kakor petdesetih pisateljev. Tako bi bila na kakih tisoč straneh prikazana hrvatska proza 20. stoletja, kakor se kaže v novelistiški in izbor naj bi pričeval, da je hrvatska proza 20. stoletja hkrati tudi evropska proza, pravoveljavni biser v kroni svetovne literature, kakor omenja v svoji uvodni besedi založnik Ante Velzek.

Ureditev te velike antologije hrvatske noveliste je bila zaupana znanemu književniku Milanu Begoviću. Po načrtu, ki je bil objavljen v prvem zvezku, naj bi obsegala vse predstavnike hrvatske proze v razdobju od Janke Leskovarja do Marka Čovića, vendar ni bilo še nikjer označeno, kateri književniki bodo tu zastopani s svojimi deli.

Izmed nameravanih treh delov je izšel nedavno prvi del na 430 straneh. Obsega dvajset novel osemnajstih književnikov, med katerimi jih je deset že mrtvih (Ivo Vojnović, A. G. Matoš, Dinko Simunović, Ivana Brlić-Mazuranić, Milen Ogrizović,

Kronika

* Direktor DNB v Rimu. V Rimu je prišel generalni ravnatelj nemške oficiozne agencije DNB dr. Albrecht. Obiskal je sedež italijanske agencije Stefani v Rimu ter se sestal s predsednikom in ravnateljem agencije. Z obema je imel posvetovanje, tičeče se sodelovanja obeh diplomatskih uradov, ki pošiljata v svet vesti o dogodkih v državah Osi.

* Nov zvezni tajnik v Goriziji. Ker je bil z ukazom od 24. aprila doseđani Zvezni tajnik fašistične stranke v Goriziji Luigi Molino pozvan v direktorij fašistične stranke v Rimu, je zasedel njegovo mesto v Goriziji Antonio D'Este, bivši tajnik GUFa.

* Sveti oče govori 700 parov novoporočencem. V sredo je papež Pij XII. sprejel nad 4000 vernikov, med katerimi je bilo 700 parov novoporočencem. Papež je imel na novoporočencem nagovor, v katerem jih je spominjal dolžnosti v krščanski družini.

* Konec pouka na italijanskih solah. Minister za ljudsko vzgojo je določil, da se pouk na italijanskih solah in srednjih solah in sorodnih zavodih zaključuje dne 20. maja. Za sole v Ljubljanski pokrajini ta odredba ne velja.

* Nevozni red na italijanskih državljanih železnice. Dne 17. maja bo uveljavljen nov vozni red na vseh progah italijanskih državljanih železnice.

* »Gozdovi ob morju«. Italijanski filmski zavod »Luce« je pripravil novi film z naslovom »Gozdovi ob morju«. Trak prikazuje slikovite predele istranskega nabrežja od Rovigna do Parenze ter poudarja idiličen značaj te pokrajine.

* Pogozdovanje Dalmacije. Direkcija za pogozdovanje v Spalatu ceni, da je v Dalmaciji za pogozdovanje primernih 152.190 ha zemlje. Doslej so pogozdovani Dalmaciji za manj vrednimi drevesi, v bodoče bo Italija poskrbela za to, da se bo zemlja kultivirala z boljimi mladikami.

* Dobra letina oranž. Letošnja letina oranž in citron v Italiji se približuje svojemu koncu. Pristojni činitelji ugotavljajo, da je bila letina prva povoljna in da so bile oranže v veliki meri na razpolgo po ceni 7 do 8 lir kilogram. Velike množine citron in oranž so izvozili iz Italije tudi v druge dežele srednje in severne Evrope.

* Za izboljšanje pašnikov. S Kraljevim dekretom je bila izdana posebna odredba ministrstva za kmetijstvo in gozdarstvo, vsebujoča napotke za izboljšanje pašnikov. Gre predvsem za izboljšanje pašnikov v planinskem svetu. Lastniki takšnih pašnikov bodo prejeli za dokazano izboljšanje denarno nagrado in sicer je zaenkrat določena nagrada 100 lir za vsak hektar izboljšanelega sveta.

* Ne hodi s cigareto na senik! V Castelnuovo Belbu pri Alessandriji je neki 15letni mladenček s tlečo cigareto v ustih šel na senik, kjer je odvrgl ogorek, iz katerega se je razvil ogenj, ki je napravil za več tisoč lir škodo. Zgorel je senik, poleg senika pa tudi hlev.

* Norec je napadel zdravnik. 62letni kirurg dr. Giovanni Rosmino je sedel te dni zjutraj pred neko kavarno v Alessandriji. Nemadno se mu je približal neznan možiček ter ga je začel obdelovati s palico. Zdravnik je klical na pomoč ter so napadač prijeli. Ugotovili so, da je 36letni Evandro Rossi, ki je nedavno pobegnil iz umobolnice v Alessandriji.

* Granata je pohlabila dva brata! Italijanski listi poročajo, da sta se med italijanske vojne invalide uvrstila tudi brata Florindo in Marino Chizzolini iz Solarola. Prvemu je 31, drugemu pa 29 let. Oba sta služila pri 80. pehotnem polku ter sta bila skupno na bojišču. Florindu Chizzoliniju je granata odtrgala nogo, da so mu jo morali popolnoma odrezati. Marino pa je bil ranjen na levi nogi, katero so mu morali prav tako amputirati.

* Pustolovka se izdaja za nemško bolničarko. V Comu je bila te dni aretirana 27letna Ana Beretta, rojena v Švici in živeča v Italiji. Beretta je prišla na policijski urad v Comu občejena v obleko nemške bolničarke ter je izjavila, da se piše Rosemary von Dietel in da je doma iz Berlina. Zlagala se je, da je zaposlena v nemški vojaški bolnici v Cataniji ter je se pristavila, da ji je bila med vožnjo v vlaku iz Milana proti Comu ukradena velika ročna torbica iz usnja, v kateri je imela potni list, dve srebrni kolajni ter

poleg drugih predmetov še 3000 lir. Preiskava je pokazala, da ima policija opraviti z lažnivo pustolovko. Pozneje so ugotovili njeno pravo ime ter jo izročili sodišču.

* Poroka dveh bratov z dvema sestrama. V cerkvi Gheme pri Orti sta se te dni poročila dva brata, oba v vojaški službi, z dvema sestrama. Prvi ženin se piše Carlo Ferrario ter je dodeljen nekemu oddelku Kraljeve mornarice, njegov brat Pietro Ferrario pa je pod orožjem pri nekem alpskem oddelku. Brata sta vzela za ženi sestri Marijo in Giuseppino De Vecchi.

* Skupina šolarjev zadržana od snežnega zameta. V Bormu pri Sondriju je pred kratkim zapadel za te čase nenavaden visok smeg, ki je onemogočil ondodnim šolarjem pot do šolskega postopja. 12 ur so bili učenci blokirani od smežnih zametov, šele potem se jim je posrečilo vrniti se na svoje domove.

IZ LJUBLJANE

Prodaja mesa na odrezek „E“

Pokrajinski Prehranjevalni zavod sporoča, da bodo v soboto, 15. maja t. l. poročniki lahko dobili pri svojih običajnih mesarjih proti odvzemu odrezka »E« navadnih živalskih nakaznic, izdanih od Mestnega poglavarstva v Ljubljani 100 gr govejega mesa.

Zavodi, ki prejemajo racionalna živila na posebna nakazila, morajo mesarjem predložiti potrdilo Mestnega preskrbovalnega urada.

Delitev se bo pričela ob 7. uri.

Razdeljevanje krompirja

Prehranjevalni zavod obvešča, da morajo konzumentje krompir, ki se razdeljuje proti marčnim odrezkom krompirjevih nakaznic, dvigniti najpozneje do 18. t. m. pri eni izmed naslednjih tvrdk:

- 1) Kmetijska družba, 2) Jelačin, 3) Delavsko konzumno društvo, Kongresni t.g. Vič, Zaloška cesta, 4) Konzumno društvo, Vič, 5) Gregorc, 6) N. Kelsbacher, 7) Smerkolj, 8) Železničarska zadruga, 9) Šarabon, 10) Zadruga državnih uslužbencev.

Po tem dnevu ti odrezki izgubijo sleherni veljavnost.

* Nova grobova. Za vedno je zapustil svoje ravnanje v pek. g. Ant. Perko. Na zadnji poti ga bodo spremili v soboto ob 16. iz kapelice sv. Antona na Zalah na pokopališče k Sv. Križu. — Umrla je gostilničarka v Gornjem Jezeru pri Ložu g. Ursula Petričeva. Pogreb blage pokojnice bo v soboto ob pol 15 iz kapelice sv. Marije na Zalah k Sv. Križu. — Naj v miru počivata! Svojem izrekanju naše iskreno sožalje!

* Maša zdušnica za v letničnem marcu daleč od doma preminulo gospo Petrača Dorc, soprogo zdravnika pokojnega dr. Potrata Jožeta, se bo brala v četrtek, dne 27. t. m., ob 7. v frančiškanski cerkvi.

* Slovo od ing. Hugona Spitzerja. V četrtek popoldne so se poslovili od ing. Hugona Spitzerja številni stanovski tovariši, prijatelji in znanci. Po obrednih molitvah pred viško cerkvo jo so pevec zapeli turbinski »Oče naš«, nakar se je razvil dolg spreved na viško pokopališče. Ing. Hugo Spitzer je bil upoštevan in spoštovan v širokem krogu. Splošno znano je bilo njegovo vzorno življenje s svojo pred desetletni meseci umrlo soprogo. Smrt svoje ljubljene in ljubee soproge ni mogel prebleti, kar je pospeševalo potek njegove bolezni in ga položilo v prerani grob. Kakor se je pretila ljubezen med njima, tako sta jo delila vsem, ki so bili potrebni žarka tople besede in dejanske pomoči. Predno sta se preselila v Rožno dolino, sta živela v svojem domu pod Golovcem, kjer sta ostala v najlepšem spominu in zato je prišlo mnogo prijateljev in znancev k njegovemu pogrebu in tudi pevci so od tam prišli, da se poslove s pesmijo od pokojnega. To je bil najlepši dokaz kako spoštovan je bil v široki okolici, med katero je živel. Ing. Hugona Spitzerja so položili poleg njegove soproge. Čb odprtem grobu so se poslovili pevci od drugega prijatelja in znanca s pesmijo »Blagor mu, ki se spodiče.« Na poču domov so spremljali udeležence zadnje poti inž. Hugona Spitzerja besede: »Lepše sonce njemu sije, lepša zarja rumeni.«

* Prijetno presenečenje so nam pripravili letošnji trijaki. Prinesli so nam po precejšnjem deževju spet krasno, jasno in sončno vreme. V četrtek čez dan, ko je tu in tam bilo še oblako, smo imeli 24 stop. C. Mariskol si še videl nagce, ki so se sončili. Vse kaže, da bo letošnja kopalniška sezona zelo zgodnja. Včeraj zjutraj je bilo 6,6 stop. C in barometer se je dvignil na 772 mm. Nebo je bilo zjutraj in dopoldne jasno, skoraj brez oblaka, in sonce si je prizadevalo, da nadomesti vse tisto, kar je zamudilo v zadnjih deževnih dneih.

* Znamo so veliki romani slavnega poljskega pisatelja Henrika Sienkiewicza. Le malo pa so pri nas znane njegove novele in kratke povesti. A prav v teh je sloveč poljski pisatelj pokazal izredno moč svoje velike stvariteljske sile. Kdor se hoče o tem prepričati, naj seže po »Domovnic« tega tedna, kjer je objavljena »Sienkiewicza novela« »Prizigalec v svetlinu«. To je čudovit slavcpevs rodni zemlji in poziciji. Poleg tega prinaša »Domovina« tega tedna, kakor vedno, še razne povestice in veliko križanko, ki je vsak teden senzacija križankarjev v mestu in na deželi. »Domovina« je najcenejši slovenski tednik ter stane posamezna številka le 60 stotink. »Domovina« je priljubljena izpolnitve naših dnevnikov.

* V okviru verskih svečanosti, posvečenih Mariji, bo v drugi polovici majnika v Ljubljani tudi vrsta nabožnih prireditvev izven cerkve. Otvorila jih bo v nedeljo, 16. t. m., Marijanska akademija, ki jo pod pokroviteljstvom škofa g. dr. Rožmana prirede gojenke uršulinskih sol. Akademija bo ob 11. dopoldne in ob pol 6. zvečer v frančiškanski dvorani, glavni del njenega sporeda pa bo tvorilo 10 slik iz Marijinega življenja po besedilu m. Elizabete. Vstopnice se daje v Šfiligovej trgovini v Frančiškanski ulici in na porti uršulinskega samostana. — Zadnji teden maja bodo svečane nabožne prireditve vsak dan. Med drugim bodo v frančiškanski dvorani predvajali Claudelov misterij »Marijino oznanenje«, v drami Gregorinove pasije »V časa obiskanja«, v operi pa mogočeno Sattnerjevo »Assumpcija«. Jedro verskih počboznosti v cerkvah bodo v drugi polovici majnika tvorile posvetitve vseh stanov in slojev prebivalstva brezmadežnemu sruču Marijnemu.

* Ali se hočete naučiti italijanski brez truda in napora? Nabavite si dr. Gradov: Italijanski tečaj za Slovence, ki ga dobite v Knjižnici Tiskovne zbirnice, Štećenburgova ulica 3. Knjiga je namenjena samouku, ki se ob točnem upoštevanju predpisanih navodil z lahkoto nauče v kratkem času italijanskega jezika. Mehanično-sugestivni metoda.

* Uvodstvo »Korepetitorija« sporoča, da se bodo vsi jezikovni tečajji pričeli nepredvidno v ponedeljek 17. t. m. Javite se pravočasno in izkoristite pravi čas z učenjem tujih jezikov (italijanske, nemške, francoske in angleščine). Vpisovanje dnevno od 8. do 12. in od 14. do 16. Korepetitorij, Mestni trg 17/1.

* Silikari Stane Kregar, Zoran Mušič, Niko Omerski in Maksim Sedej ter kiparja Zdenko Kalin in Karel Putrih bodo odprli razstavo svojih del v nedeljo 16. t. m. ob pol 10. dopoldne v Jakopičevem paviljonu. Razstavljenih bo okoli 80 del — v različnih tehnikah, ki bodo napovedala vse štiri prostore paviljona. Vsa razstavljena dela — kompozicije, tih-žitja, portreti, krajine itd. — so nastala v zadnjem času in bodo nudila zanimiv vpogled v bogato ustvarjanje mladšega umetniškega rodu. Vabila niso bila razposlana.

* Uvodstvo po Derzajevi razstavi. V nedeljo, 16. t. m., bo ob 11. v Obesnelovi galeriji na cesti Arlovo Reo vodstvo po Derzajevi razstavi. Ker je občinstvo že večkrat izrazilo željo, da vidi po svojih razstavah avtorji sami, bo tokrat vodil slikar sam.

* Čajkovskega Patetična simfonija, ki se bo izvajala v ponedeljek 17. t. m. pod vodstvom dirigenta D. M. Sijanca na XIV. letošnjem simfoničnem koncertu, presega po svoji veljavi in pomenu vse ostale simfonije, ki jih je napisal slavni in nesmrtni ruski skladatelj. Patetično simfonijo moramo smatrati za vrhunec vseh njegovih del, kajti v nobeni drugi njegovi umetniški ni njegova osebnost tako čista, iznajdljivost tako pomembna in zgradba celoga dela tako mogočna in prepričevalna, kakor ravnost v Patetični simfoniji. Posebne omembe je vredna tudi smelost in novost formalnega razčlenjenja tega dela, ki kaže popolnoma nove probleme. Čajkovski žal ni preživel triumfa te svoje simfonije; prvič je bila

izvajana 28. oktobra 1893. leta v Peterburgu in dober teden za tem je veliki mojster umrl. Danes gre delo po vsem svetu ter slavi in časti svojega mojstra, posebno še letos, ko bomo slavili 50-letnico njene prve izvedbe. Koncert se bo vršil v veliki unionski dvorani, začetek bo ob pol 7. uri. Predprodaja je v Knjižarni Glasbene Matice.

* Djalci srednjih in meščanskih sol, ki boste polagali nižji in višji tečajni z-pit, prijavite se k nam, kjer vas bomo dnevno po štiri ure vestno pripravljali iz vseh predmetov, ki so potrebni za te izpite! Pravtako pripravljamo tudi ostale dijake iz vseh predmetov, — tudi posamezno! Prijavljajte dnevno od 8. do 12. in od 14. do 16. Korepetitorij, Mestni trg št. 17/1.

* Solški orkester Glasbene Matice pod vodstvom prof. Karla Jeraja bo nastopil jutri, v nedeljo, ob tri četrt na 10 v veliki filharmonični dvorani na IX. javni produkcijski naše prve glasbene sole. Orkester bo odigral naslednji spored: Gluck: Predigra k operi Ifigenja na Aulidi; Mascagni: Simfonični intermezzo; Jersj: Biseri iz slovenskih oper; Nedbal: Valček in pantomime »Leni Janez«; Čajkovskij: Pesem brez besed, in Lehar: Zato in srebro, valček. Vmes bo zaigrala absolventka klavirskega oddelka iz sole prof. Bizjakove, ga. Bonaček-Kalan Majda, Novakovo Balado in Albanizovo Seguidillo. Solški orkester Glasbene Matice bo nastopil letos prvič v sestavi salonskega orkestra, dočim je nastopal do sedaj vedno kot godalni orkester. Znano je, s kakim uspehom poučuje svoj orkester prof. Jeraj, kako lepe tone in mogočno soglasje izvajlja iz njega. Zato je najlepši užitek poslušati naše mlade orkestraste pod vodstvom tako priznanega dirigenta, ki zna svojo četo navdušiti za lepo umetnost in jo tudi učinkovito voditi. V Bonačkovi pa bo občinstvo spoznalo izvrstno pisništvo. Ponovno opozarjamo, da bo produkcija ob tri četrt na 10 v veliki filharmonični dvorani. Podrobni spored se dobi v knjižarni Glasbene Matice.

* Učite se strojejsja! Novi enodvojni trimesečni tečajji — dnevnji in večerni — prične v torek 18. maja. Pouk je dopoldne, popoldne ali zvečer po želji ob. Iakovalec. Specialna strojejsna šola: Največja moderna strojejsnica, raznovrstni stroji! Učnina zmerna, informacije in prijave dnevno: Trgovsko učiteljsko »Christofov učni zavod«, Domobranska št. 15.

* Djalci-rije 3. in 4. razr. gimnazije ter 4. razreda meščanske šole, prijavite se za posebne instrukcije v predmetih za malo maturo! Ločni oddelki po solah in razredih! Učni honorar nizek. Poučujejo profesorji, strokovnjaki. Pouk pričnja ta teden. Informacije in prijave dnevno dopoldne od 9. do 12. ure, popoldne od 4. do 6. ure: Specialne strokovne instrukcije za gimnazije in meščanske šole, Mussolinjev (Kongresni) trg 2, II. nadst. Središče mesta!

* Mestni trošarinski oddelk v Lingarjevi ulici št. 1 zaradi snajenja urarinih prostorov ne bo razdelil za stranke v ponedeljek in torek, 17. in 18. maja.

* Instrukcije — Novi (Turjaški) trg 5. Prigrava za nižje in višje tečajne ter završne izpite na srednjih in meščanskih solah. Ločena priprava za dijake 3. in 4. razreda srednjih in meščanskih sol se začne 17. maja. Honorar za vsa pripravo zelo nizk. Vpisovanje dnevno od 8. do 12. in od 14. do 16. Novi (Turjaški) trg 5-III. Instrukcije.

* Vsekrete. Z zlomljeno levo nogo so pripeljali v bolnišnico 7letnega sina sodarja Franca Krelja z Ječice, ki je padel pod voz. Po stopnicah je padla in se potokla po nogah 61letna zaslužnica Ivana Mekindova iz Ljubljane. Z voza je padel in si zlomil desno nogo 20letni posestnikov sin Jože Kogelj iz Podlipje pri Ajdovcu. 10letni sin delavca Franc Ogrine z Vihalnke si je pri padcu s koleca zlomil desnico, 10letni Anton Kavčič, sin hišarja iz Služna, pa se je veskal v desno c.

Iz Srbije

Dolžnosti kmetov je v svojem obsežnem govoru po rad u navajel kmetijski minister Veselinović. V prvi vrsti meroje gledati na to, da bo obdelan vsak kosček zemlje, če ne bomo sami pridelali tega, kar rabimo za prehrano, potem bodo posledice morali občutiti na sebi, je dejal kmetijski minister. Zato je treba gospodarski načrt ministrskega predsednika povsod na vsej črti vestiti.

Iz Hrvatske

Dubrovnško gledališče je začelo z delom. Dne 1. maja je bila v dubrovniškem gledališču uprizorjena komedija Marina Držića »Dundo Maroje«. Igro so izvajali člani stalnega Hrvatskega državnega gledališča za Primorje v Dubrovniku. Predstave so zdaj vsak teden trikrat, in sicer ob četrtek, h, sobotah in nedeljah.

Leharjevo »Ciganško ljubezen« so nedavno uprizorili v Osijeku. V glavnih vlogah sta nastopila prvaka osiješke Opere Franjo Klokočki in Pavla Udovičeva.

Argentinski predsednik boer otroku hrvatskega jsejelca. Iz Buenos Airesa poročajo, da je bil sedememu sinu južnoameriškega Hrvata Nikole Karamana za boira argentinski predsednik Castilo, Karaman je po rodu iz Dolca v Poljcih.

Papeški legat v Zagrebu. Ze nekaj časa se mudi na Hrvatskem papeški legat pater Ramiro Marcone. Zadnje dni se zadržuje v Zagrebu, kjer bo imel v nedeljo svečano mašo v stolnici.

Osiješka Drama na gostovanju v Zagrebu. Člani čejske Drame so v dneih, ko je bila zagrebška Opera na Dunaju, gostovali v Zagrebu s Kušanovo dramo »Dr. Krstić in njegov primer« ter Schönherterjevo igr »Zena-vrag«. Med igralci, ki so prispeili v Zagreb, je tudi režiser Ferdo Delak, ki se zdaj udeležuje v osiješkem gledališču.

Prisrčen sprejem zagrebške opere na Dunaju. Poročali smo že, da je odšlo 250 članov zagrebške opere na gostovanje na Dunaj. Na kolodvoru so goste prisrčno sprejeli predstavniki mestne občine in jih potem sprejeli do hotelov. V Rotovčiki kleti je bila večerja, naslednji dan pa je bil v Operi sestanek dunajskih novinarjev z dirigenti in skladatelji Gotovcem, Lhotkom, Matačićem in Papanopolom. V kulturni krog Dunaja je za gostovanje hrvatske Opere veliko zanimanje in so bile vstopnice že nekaj dni prej razgrabljene.

Racionalnejše izkoriščanje obrtnih obratov. Da bi se moglo racionalneje izkoristiti in popravljati stare obleke, čevlje itd., bodo tudi na Hrvatskem vse majhne obrtniške obrate spojili v večje, ki bodo pod nadzorstvom države in obrtniških ustanov.

Gibanje nalezljivih bolezni v Zagrebu. V tednu od 22. do 29. aprila je v Zagrebu na difteriji zbolelo 6 oseb, na škrlatinid 10, na pegavcu 11, manj obolenj pa je bilo zaradi drugih nalezljivih bolezni.

Vprašanje šahovskega prvaka na Hrvatskem še vedno ni rešeno. O tem piše »Nova Hrvatska« z dne 12. maja in sklepa, da bo Hrvatska dobila svojega šahovskega prvaka šele prihodnji mesec po povratku državne šahovske reprezentance iz Švice.

Rdeči križ je naročil za 12.500.000 kun zdravil. V sporazumu z državnimi oblastmi je hrvatski Rdeči križ pri mednarodnem Rdečem križu v Zenevi naročil za 12.500.000 kun zdravil. Pošiljka bo takoj uporabljena za preprečevanje nalezljivih bolezni.

Zagrebški vodovod bo v kratkem ojačen z novim vodnjakom. Poročali smo že, da je mestna občina zaradi redne preskrbe prebivalstva s pitno vodo začela graditi nov vodnjak, ki bo vseboval 8 do 10.000 m³ vode. Vodnjak je globok 11 m in 4 m širok. Dela na zgraditvi vodnjaka se bližajo koncu in bo na brež je prihodnji mesec izročen svojemu namenu.

Maksimalni cenik

Maksimalni cenik šteje 9, ki velja po naredbi Visokega Komisarja za Ljubljansko pokrajino od 10. aprila t. l. naprej, določa za mestno občino ljubljansko naslednje cene na drobno (z všteto trošarino):

1. Kruh iz enotne moke v kosih do 400 g 2,30 lire, v kosih od 400 do 1.000 g 2,20 lire; testenine iz enotne moke 3,90 lire za kg; enotna pšenična moka 2,70 lire; enotna koruzna moka 2,20 lire; riž navadni 2,70 lire; fižol 6 lir za kg.
2. Jedilno olje (olivno) 14,70 lire za liter; surovo maslo 28,40 lire za kg; slanina soljena 19 lir za kg; mast 17 lir za kg.
3. Mleko, 4% vinski 6,35 lire za liter.
4. Kislo 2,50 lire za liter; kondenzirano mleko v dozah po 880 g 15,90 lire za dozo, v dozah po 385 g 7,55 lire za dozo.
5. Sladkor: sladkorna sipa 8,25 lire za kg, v kockah 8,35 lire.
6. Mehka drva, rezagana, franko skladišče trgovca v Ljubljani 33,90 lire za stot; mehki roblanci (žamnje), približno 1 m dolgi, franko mestno skladišče 40 lir za stot; trda rezagana drva 40 lir za stot; motno mljo, ki vsebuje 23—27% kisline, 110 lire za kg.

A. Milčinovič, Joza Ivakič, Milutin Cihlač-Nebajev, Franjo Horvat (Kiš in Ivo Kozarac), medtem ko ostali (Janko Leskovar, Branimir Livadić, V. Car Emin, Milan Begović, Vl. Nazor, J. Kosor, Zdenka Marković in R. Nikolić) večidel še delujejo na slovestvenem področju.

Ker prinaša prvi zvezek poleg založničkove uvodne besede tudi programatski predgovor prof. Marka Foteza, je še s te strani zanimiv in značilen. V predgovoru razlaga pisec razvojno linijo hrvatskega slovstva od romantizma in regionalne književnosti, ko se je gojila predvsem lirika, epika in drama, do lirskega gibanja, ko je bilo uresničeno edinstvo hrv. književnega jezika, pa dalje od tod do prvih začetkov realizma in hkrati do prvih začetkov hrvatske novelistike, nakar prehaja pisec preko Moderne, preko prve svetovne vojne in povojnega ekspresionizma k oblikovanju socialnega slovstva in končno doseđanju stanja književnosti na Hrvatskem.

Praden bi mogli podvreči analizi predgovor g. prof. Marka Foteza, bi bilo treba spisati izčrpno in stvarno poročilo o stanju hrv. književnosti, o njenem današnjem razvoju in njega pogojih. Za sedaj je treba opozoriti samo na značilnost in zanimivost prof. Fotezovih izjavjanj. Tako je na pr. značilno, kako gleda pisec na vprašanje hrvatske socialne književnosti. Po njegovem mnenju je ta književnost, v kateri so zastopana dela M. Križeva, pok. Avgusta Cesarca i. dr., samo psevdosocialna, pravi predstavnik socialne smeri pa je Mate Haženković. To pomeni omenjene vredno novost v gledanju na obravnane pojave, saj M. Haženkovića ni doslej nihče štel v to književno smer. Značilno je tudi Fotezovo stališče glede hrvatske kmečke književnosti (z Miškinom, Maro Matočecovo in ostalimi). Pisec predgovora je sploh ne šteje v literaturo.

V prvem zvezku »Hrvatske proze 20. stoletja« je zastopan vsak pisatelj z eno novelo, samo Janko Leskovar in Dinko Simunović jih imata po dve. Izmed vseh

tu ponatisnjenih je najboljša in najmočnejša Milana Begovića novela »Dva bijela hlebca«, povest o prsih kmečke dojitje Ječe, ki mora s svojim mlekom hraniti bogataškega otroka v daljnem mestu, medtem ko ji njen otroka umira na vasi, ne da bi mati vedela za to. Po kvaliteti sta takoj za njo Nazorova novela »Gubavac« z zanimivim dejanjem in kompozicijo, in novela Janka Leskovarja »Patnik«, ki kaže da je bil ta najstarejši živeči hrvatski pisatelj mojster novele že v času, ko je pri nas ta zvrst šele nastajala. Močna in dramatična je Kosorova novela »Kobni slučaj«. A. G. Matoš je zastopan s prozo »Nekad bilo — sad se spominjalo«. To so v novelistični obliki spisani spomini na mladost, prežeti ponekod z otožnim lirizmom. Zelo impresivna in jezikovno lepa je novela D. Simunovića »Duga«. Izmed dobrih prispevkov je omeniti še Livadićevo novelo »Pogodi, kdo te udari!« in Ivana Kozarca »Kukavca«.

Ostali pisatelji so zastopani s prispevki, ki pač označujejo njihovo književno delovanje. Nekateri imajo povprečno vrednost, dočim drugi sploh ne morejo upravičiti sodbe, da bi bili »pravoveljavnji biseri v kroni svetovne književnosti« (na pr. Milčinovičeva, Ivakovičeva in Markovičeva novela, posebej še »Dva galeba« Rikarda Nikolića). Mlajša sodobna hrv. književnost, ki jo pisec predgovora de no sploh ne omenja, je vendarle dala spise mnogo močnejšega značaja in bi laže opravila naziv o biserih v kroni svetovne književnosti.

od Vlaho Bukovca do Emanuela Vidovića. To umetnostno prilogo je uredil akad slikarica Zdenka Turkalj iz njenega peresa so brččas biografski podatki o posameznih umetnikih, ki so z reprodukcijami zastopani v tem zvezku. Tako je »Hrvatska proza 20. stoletja« le še bolj pridobila na svoji veljavi. — (Zagreb).

Naš jezik

Jezikovna paša

106. Ttkivo poginule živali. »Tvarina živali, ki je poginila za an-thraxom.« Nemški prevajalec pravi za isto mesto iz angleščine: das Gewebe der an Anthrax verendeten Tiere. To pa je v slovensčini: tkivo! Glej Jezikovno pašo št. 77! Tvarina — materija.

107. Prevretek, zavrteček, obarek; zvarik; zavrleca. Nekdo je prevel zdravstveni spis, v katerem je opisano delo bakteriologa. Ta rabi za gošitev mikrobov gojšča, ki jih je več vrst. Dve opisuje prevajateljica takole: »v čisti vodi je prekuhal nekaj posušenih droži in zavrleco tako dolgo precejal, da jo je imel čisto in prczorno; zavrleca govedine in zelatine.« Kaj je zavrleca? Pieteršnik navaja: »ein durch faule Gährung verdrbenner Weiz.« In Zupančič je izdajnik preklel: »Narcid vas bo izpljunil kot zavrleco. O, skaženo vino.« Zavrleca je potekemata v slovensčini tako določen pojem, da jo je nemogoče rabiti za gornji namen. Zgoraj bi bilo prav zavrteček ali prevretek ali obarek. Kadar se taki prevrečki rabijo kot zdravilo, tedaj pravimo temu zvrček, kar rabi prav pogosto zlasti Zupančič.

108. Sterilizirani bateni zamaški (za epruvete), sterlini šopi bate (za sterilne ovitke); stekleni tulec. »Do vročega segreti batem tulec.« Isto mesto najdem v nemščini iz angleščine: sterilisierter Wattenklooschen.«

Slovenska prestava je popolnoma zgrešena in priča, da prevajalka sploh ne ve, za kaj gre.

Zdravniki rabimo epruvete — steklene tulce, da v njih preiskujemo kemične in druge reakcije; te zamašujemo s steriliziranimi batnimi zamaški, da ne pridjejo po zraku vanje mikrobi; kadar pa hočemo kaj obvarovati vsakega vnvanjega vpiva, tedaj to zavijemo v sterilno bato.

Za steriliziranje reči »do vročega segreti« more samo tisti, ki stvari ne pozna. Temu pravimo strokovno »z vročino razkužiti« ali »obrezkužiti!« Z razkužiti razkužiti — desinficirati.

109. S pikami posut — pikast; popikan — opikan. »Bole zvalce« so posute s črnimi, popiru podobnimi pikicami; bole sviloprepke so po životu črno popikane.

Pčpkan ali opikan je kdo od bolh, čeb; kar je posuto s pikicami, je pikasto; pikasta — grahasta kokaš, pikast presček, pikasta koža; pikica na obrazu — prvojenozno znamenje!

110. Bacil tuberkuloze; tuberkel. »Bacil tuberkel je bil drugačji od oreh« (kakor anthrax od bacil namreč); »ali sem res že našel vražji tuberkel?« — »Je mogel opazovati, kako so se tuberkli zbirali v očke« (v zajčjem očesu), ki so se širili in uničevali.

Znamenite muhe in mešice

Muhe in mešice spadajo v živalski red žuželk, in sicer v razred dvočrtilcev. Kakor pove že redovno ime, imajo razvit samo en par kril, namreč sprednja krila, zadnja pa so okrnjena v betičasta utripača, ki imata važno vlogo pri letanju. Pri letu utripajo in ravnata polet; če jih odstranimo, žival ne more več smerno leteti.

Muhe imajo kratke, tročlenske tipalne, mešice pa dolge, mnogočlenske, čisto česljaste ali pernate. Najbolj znana muha je domača ali hišna muha (musca domestica), ki se zlasti proti koncu poletja razplodi tako, da je človeku prava nadloga. Hladna jesen in mušja plesen (empusa muscae) jih do malega pobereta vse. Le nekaj samic prezimi v zakurjenih sobah ali v kakem toplejšem zatišju. Te samice so se sicer že sparile, toda samecove semenčice hranijo v sebi in šele spomladi oplode z njimi jajčeca. Hišna muha ne pika, pač pa njej jako silna konjska muha (stomoxys calcitrans), ki se loči od hišne muhe po tem, da ima oster riliček in črne lise na zadku. Zlasti kjer je dosti konjskega gnoja, je teh muh veliko, kajti v njem se ličinke najbolje razvijajo.

V bližnjem sorodstvu s konjsko muho so glasnice ali muhe tsetse; zlasti važna sta glasnica morsitans in glasnica palpalis. Obe živita v tropskih predelih Afrike. Prva prenese ob piku v kri domače živine kugo nagano, zaradi katere v mnogih pokrajinah ne more uspevati živinoreja, druga pa povzroča pri človeku spalno bolezen ali dremavost, ki pobere leto za letom mnogo ljudi. V letih 1906-1907. je posebna komisija iz Nemčije proučevala to bolezen. Dasi so iznašli neko zdravilo, je vendar glavni poudarek pri zati-

ranju te strašne bolezni v tem, da se za te glosine, in sicer z izsuševanjem močvirij, z odstranitvijo grmljave in uničenjem krogličov, ki se glosine z njihovo krvjo v glavnem prehranjajo. Zanimivo je, da glosine ne ležejo jajc kakor večina muh in tudi ne po več živih ličink hkratu kakor n. pr. naša zapljunkarica (sarcophaga carnaria), ampak eno samo že doraslo ličinko, ki nič več ne žre, ampak se takoj zabubi, čim se je porodila. V rodnici je dorasla in se prehranjala z mlečnatim izločkom njenih posebnih žlez. Samica poraja mlade na vsakih 10-20 dni; odlaga jih najraje ob šture banan. Gotova glasnica prileze iz bube čez 1-2 meseca.

Enako žalostno slavo kakor glasnice uživajo tudi mešice mrzličarke (anopheles maculipennis, a bifurcatus) in popadče (phlebotomus papatasi), ki ob vstopu vcepljajo s silno močvirsko rdečico (malaria), ter komar ščitar (stegomyia fasciata), ki prenaša še bolj nevarno rumeno mrzlico, pa na nekega zajedalnega črva iz reda oblotočnikov. Ta črv živi v mezgovnih prevodnicah in je vzrok težkim obolenjem.

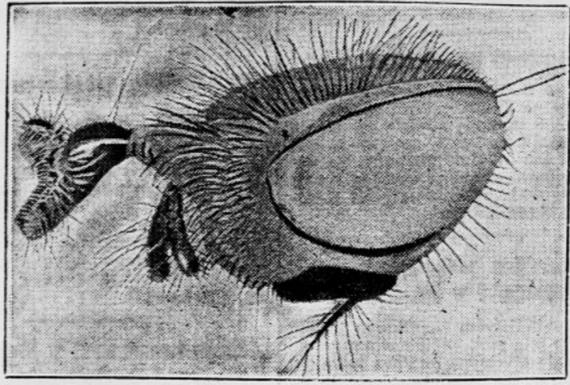
Dober sloves imajo muhe iz rodu goseničark (tachinidae), ki prilepljajo svoja jajčeca na gosence. Ličinke vdero v gosenco in jo požoro. Na ta način pospravijo v kraj goseničarke v družbi z najzgodnjimi mnogimi gosenci, ki so - kakor znanostnik - z redko izjemo vse škodljive.

Posebno slavo pa so dosegle v preteklem dvajsetletju neke muhe iz družine mesarskih muh, namreč calliphora erythrocephala, cynomya cadaverina in phormia regina, in sicer v medicinskem svetu. Te muhe ležejo svoja jajčeca na meso, tudi v živalske in celo človeške rane. To

se pač lahko zgodi tam, kjer ni mogoče nastalih ran takoj obvezati. Zdravniki so opazili, da se vnete rane, ki so jih zajedale mušje ličinke, bolj in hitreje celijo kakor druge. Poskusi in proučevanja so pokazala, da je vzrok temu dejstvu posebna snov, ki nastaja ob rasti ličink. V izogib nevarnosti, da bi se z muhami ali njihovimi jajčeci ne zanesle v rane kake bolezne krali, so začeli rediti muhe v posebnih gojiščih in polagati tam iznešena ter vseh krali očiščena jajčeca v rane. Pozneje so izumili pridobivanje iz zdravilne snovi same iz ličink, tako da ni bilo več treba v rane nasajati jajčec, ostajala ličinka.

Svetovnega alovosa v znanstvenem svetu je postala tudi majhna muha rosnica (drosophila melanogaster), odkar jo je izbral za svoje poskuse biolog Thomas H. Morgan, profesor na univerzi Columbia v New Yorku. Ta 3-4 mm velika muha se hitro plodi in njena jajčeca so prozorna ter za proučevanje pod mikroskopom jako prikladna. Na podlagi svojih preiskovanj je prišel Morgan do zaključka, da je dedovanje rodniških lastnosti veza, o na snovne drobce v hromosomih spolnih stanic. Na te drobce, gene ali determinante, pa se more z vnajnimi sredstvi uplivati tako, da se nekatere rodniške lastnosti v potomcih izpremenijo ali pa izostanejo. To povzroči nastanek potomcev različnih ali mutantov. Nastanejo torej nujanti dvojne vrste: taki, ki so neke lastnosti ali značilnosti rodnikov izgubili, in pa taki, ki so si pridobili novih. Ker pa so lastnosti mutantov podedljive, zavisi njihov nadaljnji obstoj od tega, ali ima izpad nekih lastnosti, oziroma pridobitev novih za naravni izbor kako vlogo ali ne. Za prvi primer je verjetno, da potomci sčasoma podležejo, ker so nemara manj popolni kakor rodniki, za drugi pa je možno, da obstanejo, zlasti če se nova pridobitev korakoma in v isto smer razvije v pomembno in koristno. Na ta način morejo potem s sodelovanjem drugih, notranjih in vnajšnjih činiteljev nastati nove vrste. Seveda more postati neka lastnost, če se razvija v vedno večji meri, tudi škodljiva, kar je potem vzrok, da se ta nova vrsta ne vzdrži, ampak se prej ali slej iztrebi. To pa čim prej, ako se izpremeni okolje, o čemur nam pričajo mnoge izumirajoče živali z bizarnimi usti, nastavki in izrastki, o katerih si ne moremo razlagati, v kaj bi jim naj bi bili služili.

Slednjic naj omenimo, da se je poslavila nekoč že tudi naša navadna hišna muha, ko je falzificirala važno turško listino s tem, da je postavila pikce vanjo in tako izpremenila misel besedila. S. B.



Muha - žrelo pod povečevalnim steklom

WILKIE COLLINS.

Nezadosten dokaz

Detektivski roman

Proti poldnevni me je obiskal za nekaj minut Benjamin, in kuharica je prišla povedat, da me pred hišo čaka neka ženska. Po popisu je morala biti Ariela. Zares je vstopila Ariela, zardela lic od solza, izročila mi je pismo. Bilo je pismo Miserrimusa Dexterja, ki se je glasilo:

»Skušajte mi priznati, ako imate v sebi še poslednje ostanke sočustva z menoj nesrečnejšem. Ako vam je mogoče, me pridite pogledat, in lahko se boste sami prepričali, da sem trdo kaznovan. Ne zapustite me. Nisem se mogel premagati, ko je postalo čustvo, ki ste ga vzbudili v mojem srcu, močnejše od moje volje. Prisegam vam, da ga nikdar več ne bom pokazal in da bo ostalo moja skrivnost, ki bo šla z menoj v grob. Ali se smem nadejati, da mi boste verjeli? Ne prosim vas več, da bi mi zaupali. Ako me boste hoteli še obiskati, naj vas spremlja nekdo, ki vas bo lahko varoval. Zaslužim za nezaupanje. Počakal bom, da bo čas ublažil vašo jezo do mene. Danes vas prosim le tega, da mi dovolite, da smem upati. Recite Arieli: »Odpuščam vam in nekega dne me boste smeli videti.« Iz ljubezni do mene si bo zapomnila te besede. Ako jo odslovite brez odgovora, me boste spravili ob pamet. Vprašajte njo, ako ne verjamete meni.

Miserrimus Dexter.

Čim sem prebrala to nenavadno pismo, sem se ozrla v Arielo. Stala je pred menoj z očmi uprtimi v tla. Dala mi je palico, ki jo je držala v roki.

»Vzemite to palico... ne jezite se na gospoda, izlijte name vaš gnev... Udarite me!«

»Udarim naj vas?«
»Moj hrbet je širok, prenesla bom udarce, samo da ne užalostite gospoda.«
»Kako naj ga užalostim?« sem vprašala.

Trudila se je, da bi mi razložila svojo misel, a ni našla pravih besed. Poizkusila je s kretanjmi, šla je proti kamini, legla je na prepro pred ognjiščem in se z zmedenim pogledom zastrmela v ogenj. Nato se je z obema rokama zgrabila za glavo ter se jela zibati na desno in levo, z očmi še vedno uprtimi v ogenj.

»Tako je!« je nenadoma zavpila. »Za zdaj in zdaj, takole! In joče... zaradi vas.«

Še vedno se je zibala pred kaminom, pomenaje svojega gospodarja, z rokami na čelu in očmi uprtimi v plamen.

»Vstanite, prosim vas!« sem ji dejala.
»Ne jezim se nanj. Oprostila sem mu.«
»Dvignila se je na roke in na kolena in čakala, oziraje se vame.«

»Še enkrat povejte!«
Izpolnila sem ji željo, a še vedno ni bila zadovoljna.

»Povejte tako, kakor piše v pismu, tako, kakor mi je bil povedal gospod.«
Pogledala sem v pismo, nato sem besedo za besedo ponovila odgovor, ki ga je pričakoval Dexter.

Z enim skokom je bila Ariela na nogah in prvič odkar je bila stopila v sobo, ji je na mrkem obrazu zagorela iskrica življenja.

»Tako! Tako je, dobro vem, dobro se spominjam! To bo osvežilo gospodu glavo. Živela!«

Planila je na hodnik in kakor divja žival, ki beži pred kletko, je stekla ven.

Vrnila sem se v salon, zaposlena z nekim vprašanjem, ki bi lahko zmedlo tudi razumnejšega človeka: »Ali je do dna duše pokvarjen človek zmožen vzbuditi vdanost, podobno tej, ki jo je Dexter vzbudil v ženski, ki mi jo je bil poslal ter v grobem vitarju, ki ga je bil slišel s tolikšno obzirnostjo odnesel iz hiše? Kdo bi mi mogel odgovoriti na to vprašanje? Največji nesrečnejši zmeraj lahko našel prijatelja... v ženski ali v psu.«

Znova sem sedla za mizo ter vdrugo poskušala spisati pismo advokatu Playmoru. Ko sem si v duhu obnavljala vse, kar mi je bil povedal Miserrimus Dexter, se mi je misel s posebno pozornostjo pomudila na

tem nenavadnem izlivu čustev, ki ga je gnal, da je izdal skrivnost svoje strasti do prve Evstahijeve žene. Videla sem strahovit prizor v sobi umirajoče, pohabljeno bitje, kako joče nad mrtvim truplom, v tišini prvih ur mračnega jutra. Preveč živo sem si predstavljala kraj tega prizora. Ko sem bila v sobi pokojne gospe, sem si ogledala posteljo, prehodila sem hodnik, skozil katerega je moral Dexter, ko je šel k bolni ženi po svoj zadnji zбоgom.

Hodnik!... Obstala sem. Nenadoma so krenile moje misli v neko drugo smer.

Kakšen drugi spomin se mi je vzbujal v duši ob spominu na hodnik? Je bila to kakšna stvar, ki sem jo bila videla ob svojem obisku v Gleninchu? Ne, je bilo to nekaj, kar sem bila brala? Segla sem po poročilu o procesu, da bi se prepričala. Brala sem bolničarkino izpoved, dokler nisem prišla do naslednjih vrstic ob koncu izpovedi:

»Preden sem legla, sem se vrnila v prvo nadstropje, z namenom, da bi obledela umrlo gospo za pokop. Soba je bila zaklenjena, prav tako so bila zaklenjena tudi vrata, ki so vodila v sobo gospoda Macallana in vrata, ki so se odpirala na hodnik. Vse te ključke je odnesel dr. Gale. Pred sobo sta stražila dva služabnika. Vedela sta mi povedati le to, da ju morajo zamenjati ob četrti uri zjutraj.«

To je bilo tisto, kar sem iskala v svojih spominih v zvezi z hodnikom! Kako je mogel Dexter v mrtvaško sobo, ako so bila vsa vrata zaklenjena in je vse ključke odnesel dr. Gale? Le od nih vrat dr. Gale ni imel ključa... od vrat, ki so vezala majhen kabinet in gospejino spalnico. Dexter je moral mimo straže, ko je zapala. Torej je imel on ključ, ki je bil izgubljen pred nekaj tedni? Do kakšnega sklepa bi me utegnili privedi to odkritje? Advokat Playmor je bil edini človek, kateremu bi mogla zaupati, da bi našla odgovor na to vprašanje. Natanko sem mu popisala vse, kar se bilo zgodilo, proseč ga oproščanja, da sem se tako malo zmenila za njegove nasvete in sem sama odnesla pismo na pošto.

Cez nekaj dni sem prejela od advokata Playmora naslednji odgovor:

»Našel sem enega izmed tistih dveh služabnikov, ki sta stražila na hodniku tisto noč, ko je umrla gospa Macallanova. Ta človek se natanko spominja, da se je nenadoma prikazal pred njim Miserrimus Dexter v nočni tišini in mu rekel: »Nadejam se, da nimate nič proti temu, da stopim v kabinet. Ne morem spati, moram se razstreti z branjem.« Moža nista dobila ukaza, naj nikogar ne pustita v kabinet, vedela sta, da so bila vrata v sobo mrtve gospe zaklenjena, kakor tudi vsa ostala vrata. Pustila sta torej Dexterja v kabinet, ki ga je zaprl za seboj ter je ostal nekaj časa v sobi. Moža sta bila pripravljena, da se nahaja Dexter v kabinetu, jaz pa sem preprečen, da je bil v sobi z mrtvim. Kako dolgo je ostal tam? Ne vem, pa saj to tudi ni tako važno. Važno je, le to, da sem vedel, da je imel on ključ od vrat, ki so vodila iz kabine v mrtvaško sobo. Služabnik se spominja, da je prišel Dexter mrtvaško bled iz kabine in da je šel brez besede mimo njiju v svojo sobo.

»Moj sklep je, da je moral imeti Dexter nedolžne zveze s pokojnico, za katere pa ni nič vedel. Mislim, da, ako se vam posreči spoznati, kakšni so bili ti odnosi, boste nemara lahko dokazali nedolžnost vašega moža. Vsekakor je moja sveta dolžnost priznati, da vam ne morem svetovati, da bi se podajali v nevarnost, ki jo pomeni vaš obisk pri Miserrimus Dexterju. Prosim Vas le, da me čim prej obvestite o vaših sklepih.«

Moj sklep je bil, da se vrnem k Dexterju.

Fotografija ga je izdala

Iz Sene sta se pred kratkim pripeljala v Benetke novoporočenca Fideima in Luigi Borseti Slednji je ravnatelj nekega industrijskega podjetja v Toscani. V Benetkah sta se novoporočenca naselila v nekem pensonu. Nevesta je bila od potovanja utrujena in je sklenila ostati doma ženin pa je odšel v mesto na sprehod. Medtem je mlada žena začela pospravljati priljago in v žepu nekega moževga jopiča je našla svezjen korespondence, med katero je bila tudi čudna fotografija. Na sliki je bil njen mož z neznanom žensko in nekaj let starim otrokom. Na hrbtu slike je bil napis »Svojemu dragemu papačku - Cicchi, Benetke, 6. junija 1942.«. Mlada žena si je takoj razložila zadevo. Otrok na sliki je bil nezakonski sin njenega moža, ženska poleg njega pa moževa prejšnja ljubica. Ne da bi dolgo pomišljala, je napisala možu poslovilno pismo ter mu sporočila, da se zaradi nje lahko vrne k svojemu dragemu sinu in svoji prejšnji ljubici. Prtljago je ostavila v pensonu ter se odpeljala iz Benetk domov. Ko se je mož vrnil z mesta, je seveda debelo gledal in šele počasi si je pomislil dogodek. Sedaj se trudi, da bi našel pot do svoje mlade žene kajti usodna slika je bila v njegovem življenju le še spomin na epizodo preteklosti.

ranjencev. Zaradi angleškega napada na Sirijo je izgubilo življenje 4.800 Francozov. 8.000 pa jih je bilo ranjenih. Angleški napadi na francoska kolonialna posestva: Dakar, Madagaskar, Francosko ekvatorialno Afriko in Reunion so zhtevali nadaljnje človeške žrtve. Končno je treba omeniti še 200.000 oseb, ki so ostale brez strehe zaradi angleško-ameriških letalskih napadov na Francijo.

Smrt slavne kobilice. Iz Berlina poročajo, da je v žrebčarni Ehrenhof poginila kobilica Nerelde, ki se je nešteto krat odklikovala pri konjskih dirkah. Njeno ime so poznali v vseh krogih konjskih dirkačev, posebno v Nemčiji. Največ uspehov je žival dosegla leta 1936, ko si je priborila prvenstvo v nemškem derbiju. Kobilica zapušta dva potomca: žrebca Olearida, ki kaže močnejšo in dlhanju in ne bo dober za konjske dirke, ter dvoletnega Nordichta, ki obeta, da se bo razvil v dobrega dirkača. Kobilica Nerelde je poginila, ko je povrgla novega mladiča.

Kaj vem, kaj znam!

229. Kofiko je celih števil s štirimi številkami?
230. Katera glasbila igrajo z obema rokama in nogama?
231. Kaj so Hindujci?

232. KRIZANKA

1	2	3	4	5	6
		7			
8	9		10		11
12				13	
14		15	16	17	
		18			
19	20	21		22	
23				24	
25				26	

Vodoravno: 1. vaje za krenitev telesa; 7. pregled, horizont; 8. mednarodna kratica za »odgovor plačan na brozjavkah; 10. žensko ime; 12. priprava za opasanje; 13. osebni zaimek; 14. glavni številnik; 15. časovna enota; 17. znak za prvo; 18. značenje, veljava; 19. osebni zaimek; 21. čar; 23. glagol gibanja; 24. sijaj; 25. up; 26. velik malajski otok.

Navpično: 1. otnat ali smolnat rastlinski proizvod; 2. italijanski splošnik; 3. številnik; 4. oblika glsloga vzdranihi; 5. kratica za akademski naslov; 6. ozračje; 9. pastirsko in gozdno božanstvo; 11. glavni številnik; 15. bivališče; 16. napačna, toda pogosto rabljena oblika nedoločnega zaimka; 20. žensko filmsko ime; 22. lepa ptica.

Rešitev nalog 13. t. m.:

225. Ukelele je glasbilo na strune s Havajev.

226. »Bona fide« pomeni: v dobri veri.

227. Prva azijska vojska, ki je uvedla smučanje, je bila Japonska in sicer že leta 1909.

228. Za računanje.

.. MLADO JUTRO ..

Stana Vinšek:

Otroci štejejo

Muca-maca, račka, gos, siv osliček, črni kos.

Pisan ptiček, počen groš, bel konjiček, prazen koš.

Pisker-lonec, slepa miš, dober konec - ti loviš!

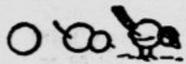
Manica:

Malo ugibajmo

- 1.) Janko, kadar boš pripravljaval mazilo, prilij vmes arniko!
- 2.) Danes je sonce tako pripekalo, da smo zavili s polja v gozd.
- 3.) Kadar govoriš, skrbno pazi, da resnico poveš!
- 4.) Med vsemi vrtovi se mi je najbolj dopadal tisti vrt na ravnem polju.
- 5.) Pusti Gregca, naj govori in misli kar hoče!
- 6.) Hrastova deska je raskova, če ni poskobljana.
- 7.) Peter, nesl Minki par čevljev, da ne bo huda!
- 8.) Pastir, ne odgovarjaj hlapcu tako pikro! Jačji je od tebe in te lahko udari!
- 9.) Kdor že dolgo ni stopil pod domači krov, ve ceniti rojstno hišo.
- 10.) Če ne veš točno, kje stoji remiza, raje molči.

V vsakem gornjem stavku se skriva kakšen moški poklic. Išcite, najdite!

Spretnim risarjem



Dobro si oglejte zgornje slike in skušajte risbe prosto prerisati. S preprostimi potezami lahko narišete razne živali. Kot osnova služijo risarju v teh primerih krog. Zdj vidite, kaj vse lahko napravite s pomočjo kroga, le malo domišljije je treba!

M. J. Tavčarjeva:

Pomlad

Zvončki beli zazvonili so čez mlade trate, sonce k njim je v vas poslalo svoje žarke zlate.

Kos navil je v rano jutro glasne žvižganice in povabil k sebi v svate drobne pevce ptičke.

Jutranjico so odpeli na zeleni veji in veseli odleteli spletač gnezda v meji.

Uganke

1. Nad vodo leta modra raketa.
2. Kakor plamen vije vrv se čez kamen.
3. Brez čolnika v mlaki, vozijo se spaki.
4. Zlate vijemo stezice, zlate vijemo mejice: od vasice do vasice, od studenčka do gorice.
5. Jadrnica zlata počiva sredi blata.
6. Bisevov prepolno nostim, vbogajme pri rožah prosim...
7. Aj, v mejici živ grozdek je na vejici!
8. V temne dvore nosijo črnci bele tovore.
9. Na rožah puščam sline, kakor srebrnine.
10. Razbojnik veže sive mreže.
11. Star vrvar, kaj njemu to mar! Na hrbtu križec nosi in vsak dan suhe muhe kosti.
12. V kristalni vodički ležita platnički.

Rešitve

MALO UGIBAJMO REŠITVE

- 1.) Janko, kadar boš pripravljaval mazilo, prilij vmes arniko!
- 2.) Danes je sonce tako pripekalo, da smo zavili s polja v gozd.
- 3.) Kadar govoriš, skrbno pazi, da resnico poveš!
- 4.) Med vsemi vrtovi se mi je najbolj dopadal tisti vrt na ravnem polju.
- 5.) Pusti Gregca, naj govori in misli kar hoče!
- 6.) Hrastova deska je raskova, če ni poskobljana.
- 7.) Peter, nesl Minki par čevljev, da ne bo huda!
- 8.) Pastir ne odgovarjaj hlapcu tako pikro! Jačji je od tebe in te lahko udari!
- 9.) Kdor že dolgo ni stopil pod domači krov, ve ceniti rojstno hišo.
- 10.) Če ne veš točno, kje stoji remiza, raje molči!
- 11.) Če ste točno rešili, ste torej našli tele

poklic: mesar, pek, zidar, vrtnar, slikar, kovač, kipar, krojač, krovec in mizar.

Rešitev ugank

1. vodomec. — 2. kača. — 3. žabe. — 4. kresnice. — 5. rumenjaki. — 6. bisernik. — 7. roj. — 8. mravlje. — 9. slinčarica. — 10. pajek. — 11. križavec. — 12. školjka.

Zanimivosti

Razstava italijanskih delavcev-umetnikov. V prostorih italijanskega konzulata v Metzju so v navzočnosti konzula Campanelle otvorili razstavo 20 italijanskih delavcev, ki so razstavili nad 80 risb, akvarelov, oljnatih slik in plastk. Likovna dela izvirajo izključno od ročnih delavcev, ki se posvečajo slikarstvu in kiparstvu v prostem času po trdem dnevnem delu. V vseh razstavljenih delih teh na Lotariškem živečih Italijanov se izraža vedra južnjaška нрав.

Nov sistem čitanja za slepce. Prof. Angelo Manfredi v Rimu je odkril novo metodo čitanja za slepce. Njegovo odkritje je nagradila italijanska vlada s posebnim darom v znesku 5000 lir. Sistem profesorja Manfredija sestoji v tem, da prediči jo siepcu list s prelutnjanimi črkami. Slepce gre s posebno napravo čez črke in jih lahko čita.

Najdeca dela Praksitelove sole. V Villi Medici v Rimu so pred kratkim odkrili dva antčna reliefa, ki jih smatrajo za dela Praksitelove sole. Prvi relief predstavlja podoba možkega in ženske, drugi pa Apolona in Marsa.

Strašna smrt poljske dijakinje. Zidarji, ki so popravljali kletne prostore palače Brüll v Varšavi, so odkrili ob nekem zidu ženski okostnjak, ki je bil z verigami priklenjen k betonskim stenam. Poklicali so komisijo, ki je sestavila protokol o najdbi. Truplo je ležalo v kleti približno 40 let. Naknadno so ugotovili, da pripada okostnjak lepi poljski študentki Klari Manegoldovi, ki je pred časom izginila iz svoje družine ter so jo poshumal zamen iskali v Varšavi in drugih poljskih mestih.

Stipendije za Bolgare, ki študirajo na Madžarskem. Bolgarski prosvetni minister je določil 100.000 levov podpore za stipendije bolgarskim dijakom in sploh bolgarskim državljanom, ki živijo na madžarskem ozemlju.

Najstarejša papirnica na svetu. Najstarejša papirnica na svetu se nahaja v neki majhni vasici blizu japonskega mesta Oseke. Papirnica obratuje že nad 800 let.

Odiseja Litavca. Neki prebivalec Vilne, ki je bil 23. junija 1941 aretiran od boljševikov, ki so ga odpeljali v notranjost Rusije, in sicer v Celjabinak za Uralom, se je nedavno vrnil v svoje domovinsko mesto. Možu se je posrečilo, da je prišel v Carigrad, iz Carigrada se je odpeljal v Majkop, tam pa se je javil nemški vojaški oblasti, ki ga je poslala v Vilno.

Francoske izgube po premirju. Agencija »Europapresse« poroča iz Pariza: Nad 11 tisoč mrtvih in približno 22.000 ranjenih ima Francija od sklenitve premirja junija 1940. Samo angleški napad na Mers el Kebir je zahteval 1200 smrtnih žrtev in 2.000

Novi roman DK:

„Prišlo je deževje“

JE IZŠEL!

SPORT

V. kolo domačega prvenstva

Jutri spet dve tekmi, in sicer Hermes — Mars in Mladika — Korotan

Kakor smo na kratko poročali že včeraj, se bo domače prvenstveno tekmovanje spet nadaljevalo jutri, in sicer z običajnim popoldnim sporedom. V V. kolu, to je z eno tekmo za točke v vsaki diviziji.

Izmed četvorice kandidatov, ki se potegujejo za naslov ljubljanskega prvaka, bosta moč danes na teren enajstoričnice Hermesa in Marsa. Medtem ko je Mars že pred sezono samo, pa tudi v svojih dveh prvenstvenih nastopih kazal stalen napredek in dobro formo v splošnem, je šla pri Hermesu ta krivulja v nasprotno smer, saj so Hermežani pri prvih letošnjih nastopih obtekali zelo lepo, potem pa so zaskrbljeni, ki jih je stala nekaj aerodromskih porazov. Mislimo, da je pri njih še zmerom tako, da tudi jutri ne bodo mogli nastopiti polnoštevilno. Po vsem tem bi že morali sklepali, da Hermežanom v jutrišnji tekmi ne bo šlo prav lahko in se bodo morali zelo paziti, če ne bodo hoteli doživeti kaj podobnega, kakor se jim primerilo pred 14 dnevi na istem igrišču.

V drugi diviziji bo jutri na vrsti najzanimivejše srečanje v prvi polovici tekmovalja, saj bosta nastopila oba najmočnejša predstavnika tega razreda, in sicer Mladika in Korotan. Trenutno je Korotan z boljšo razliko golov uvrščen pred Mladiko, toda kolikor smo utegnili zasledovati kakovost obeh enajstoričnic, bi kar mogoče lahko dejali, da je pri vrstni red bolj ali manj slučajen in da bo Mladika v jutrišnji igri dokončno pokazala da si svojega najboljšega mesta v tej družbi ne da vzeti. Seveda so to račun brez krmarjal!

Ves nogometni spored te nedelje bo odigran na Hermesovem stadionu, in sicer po naslednji razdelitvi:

ob 14: prijateljska tekma rezerv Hermesa in Marsa,

ob 15: drugorazredna prvenstvena tekma Mladika—Korotan,

ob 17: prvorazredna prvenstvena tekma Hermes—Mars.

Spodnja štajerska

Odlikovanje. Z železnim križcem 2. stopnje je bil odlikovan na vzhodni fronti Karel Kamnikar, sin rudarja Henrika Kamnikarja iz Lok pri Trbovljah. Zaščitni jarki. Po navodilu maršala Göring, ki se je nedavno mudil v Gradcu, je treba tudi na štajerskem zgraditi zaščitne jarke. Izgraditi jih mora prebivalstvo, material pa dobavijo uradi ministra Speera. Zaščitni jarki so dolgi, ozki, pokriti, izpeljani v krivuljasti črti izven območja ruševin, povzročeni po letalskih napadih. Široki so 1,40 m, globoki pa 1,95 m; pokriti so s plastjo zemlje in debelini pol metra, ob straneh pa je poldrugi meter nasipa. Podrobna navodila govore o zračenju, o oprehi z električno razsvetljavo in o gostilniških sredstvih.

Novi grobovi. V Mariboru so umrli: 51-letni trgovec Ivan Plaška, 77 letni urar Bogomir Anrather ter 5 letni Teo Mlinarič. Na Dobrni so umrli: 72 letna Katarina Vengustova, 69 letni Mihael Cvikel, 60 letna Franciška Glušičeva, 65 letna Marija Grabnarjeva, 43 letni Franc Podpečan, 77 letni Jernej Gorečan in 81 letna Helena Grobelnikova. V občini Braslovčah so umrli: 52-letna Marija Slandrova iz Parizelj, 77 letna Polona Povšetova, 91 letna Marija Erjavčeva in 69 letni Vincenc Grenko.

Poroke. V Braslovčah so se poročili: Pavel Rovšnik in Marija Očanova, Anton Dobnik in Marija Rihtherjeva. V Selnici ob Dravi sta se poročila Ivan Flajšer in Terezija Ranerjeva, oba iz Kapfenberga. Koncert v Trbovljah. V nedeljo, 16. t. m. priredi okrajna glasbena šola v Trbovljah koncert, na katerem bodo zastopani skladatelj Schubert, Rossini, Hermann, Handel, Mozart, Dvořak, Marx in vodja glasbene šole.

Zenski tečaj v Celju. Preteklo soboto in nedeljo so bile sčitanice v Celju voditeljice socialno-političnih uradov celjskega okrožja. Najprej jim je govoril vodja socialnega skrbstva za celjsko okrožje dr. Wolfsochegg, nato pa je Engelhardt predaval o skrbstvu za družino in domači kraj. Ženski uradi v celjskem okrožju bodo v kratkem pregledali gospodinjstva, katerim bodo dodeljena tista dekleta, ki morajo opraviti obvezno pomožno službo na kmetijah. Zlasti bo letos treba mnogo vkuhati, da bo narod pripravljen za novo zimo.

Starček se je ponešrečil s kolesom. 84-letni Peter Majhen, doma iz Spodnjega štajerskega, je tudi v sivih letih še izvrsten čevljarški mojster in navdušen kolezar. V nedeljo ga je pa zadel nesreča. Peljal se je s kolesom v graško okolico obdeloval svoj vrtič. Nasproti je pridirjala mlada kolezarka, ki je podrla. Starček je padel in ker je bil precej hudo poškodovan, so ga reševalci pripeljali v bolnišnico.

Dve smrtni nesreči. Dva podčastnika sta se odpravila v spremstvu namestnika Katoličnega na goro Wilde Klamm. Pri plezanju je kamen padel na podčastnika Oskarja Ratzja. Ranjenec je zgrmel 25 m globoko v potok. — Na Semeringu je vlak povozil sprevednika Jožeta Glaserja, ki je kmalu nato izdihnil v bolnišnici v Müzzuschlagu.

Nesreče. V sredo dopoldne se je zgodila na cesti proti Trestrnec huda nesreča. Tovorni avto, naložen z lesom, je podrl dva delavca nekega mariborskega podjetja. Prvi delavec je bil laže poškodovan in se je sam odpravil domov, njegov tovarš 39-letni zidar Franc Škorjanc iz Ilovice, občina Vojnik, pa je dobil hude poškodbe na glavi, ogrebetine in rano na hrbtenici. Smrtono nevarno poškodovanega so pripeljali v mariborsko bolnišnico. Tam se zdravijo še naslednji poškodovanci: 28 letni hlapec Miha Verboš iz Maribora si je pri napravljanju drv oseknil tri prste na desnici; 17-letni viničarjev sin Franc Pajtlar je padel z drevesa in si zlomil desnico; 25 letni skia-dišnik Viljem Rat si je v Studencih poškodoval hrbet pri skladenju železnih drog; ključnik si je nalomila pri padcu s kolesa 33 letna Terezija Brajndlova iz sent Lenarta v Slov. goricah; 21 letna Emilija Kovačičeva s Pobrežja si je zlomila nogo na sportnem igrišču.

Križem sveta

Granada je poklonila generalu Francu posnetek sablje kralja Ferdinanda. V Granadi so imeli te dni navdušen sprejem španskega državnega poglavarja generala Franca. Ob tej priliki so krajevne oblasti v Granadi izročile generalu Francu posnetek sablje, kakršno je nosil kralj Ferdinand Katoliški.

Leningrajska vojaška akademija premeščena v Sibirijo. Iz Ankare poroča »Tagespost«, da je bila leningrajska častniška šola premeščena za Ural v Magnitogorsk. Ob 25 letnici obstoja ji je vrhovni svet Sovjetske zveze nadel ime »Molotov« in je bila odlikovana z Leninovim redom. V Sibirijo premeščena častniška šola velja kot naj-

LEPOTNA PENA



pospešuje krvni obtok v koži
Vzpodbuja živahnejše delovanje kožnega tkiva
Saxobell
Vas bo pomladil
Dobi se v drogerijah in parfumerijah

veče vzgojevališče za častnike pri oklopnih četah.

Zivljenjsko gibanje v Budimpešti. Budimpeštanska policija je izdala statistiko za lansko leto, ki je ugodna. Kljub vojni se je število rojstev tako močno in nenadno dvignilo, kakor le redkokdaj v preteklosti. Lani je bilo 23.345 porodov. To je tako visoko število, da enakega že od prve svetovne vojne dalje niso zabeležili. Novorojenčkov je bilo lani 3535 več kakor kakor prejšnja leta, tretjina od teh je bila sklenjena med pripadniki različnih vojevo-povedi. Odkar so v veljavi židovski zakoni, je število židovskih porodov padlo.

Izbruh ognjenika. Na otoku Reunion vzhodno od Madagaskarja je začel spet delovati vulkan Piton de Neires. Mesto Saint-Denis je bilo na debelo posuto s pepelom. Promet je skoro popolnoma ustavljen.

Črnohorzanci bodo poslani v Bolgariji na prisilno delo. Bolgarska policija je odredila, da bodo v bodoče vse spekulante s črne borze in druge gospodarske saboterje poslani v koncentracijska taborišča na prisilno delo, kjer bodo dnevno zaposleni 16 do 18 ur pri regulaciji Donave.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 15. MAJA 1943-XXI

7.30: Pesmi in napevi. 8.00: Napoved časa; Poročila v italijanščini. 11.50—12.20: Ura za vojake. 12.20—12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Valčki. 13.00: Napoved časa; Poročila v italijanščini. 13.10: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.12: Simfonična glasba. 13.25: Znanje pesmi. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.10: Koncert radijskega orkestra vodi dirigent D. M. Sijaneec; Operetna glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.00: Napoved časa; Poročila v italijanščini. 17.15: Koncert tria »Emona«. 17.35: Komorna glasba. 17.55: Gospodinjsko predavanje v slovenščini. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Politični komentar v slovenščini. 20.00: Napoved časa; Poročila v italijanščini. 20.40: Filmsko glasbo izvaja orkester, vodi dirigent Zeme. 21.35: Koncert ljubljanske komorne tria (M. Lipovšek — klavir, A. Dermelj — violina, C. Šedlbauer — čelo). 22.10: Orkester Cetra vodi dirigent Barzizza. 22.45: Poročila v italijanščini.

Naročite se na romane

Dobre knjige!

Možje sužnji svojih žen

Čudni običaji plemena Menangkabu na otoku Sumatru

Japonci so naleteli na Sumatru na mnoge primitivne sege in običaje domačega prebivalstva. Zlasti zanimivi so običaji plemena Meangkabu. Možje tega plemena so sužnji svojih žena in nimajo nobenih pravic. Če gre za skupne zadeve in koristi plemena, nimajo možje nobene besede. Oni tudi nimajo nobenega premoženja, ime in premoženje se počujejo izključno v ženskem rodu. Dočim počiva gospodarka doma v senci eksotičnih dreves, mora mož v silni vročini begati od jutra do večera, opravljati vsa dela in skrbeti za dom. Že poročni obredi kažejo kako klaverno je življenje mož plemena Meangkabu. Mladenci, ki doseže za ženev primumo starost, se mora ukloniti volji in odločitvi svoje matere, ki ga kratkonalo oženi z dekletom, izbranim po njeni volji in okusu. Sin nima pri tem prav nobene besede. Od doma dobi skromno doto in s tem je vse opravljeno. Pač pa dobi ženi-ovna rodbina od nevestine matere bogata darila, denar, bisere in slonovo kost.

Poročne svečanosti v čast neveste trajajo več dni. V dragoceni poročni obleki in vsa v nakitu predstavljajo nevesta ponos in bogastvo svoje hiše, ženin pa sedi ta čas tiho na svoji slamnjači v hiši svoje matere in misli težke misli o svoji bodo-

čnosti, ki ga čaka v novem domu. Poročni obredi trajajo navadno šest dni. Zvečer šestega dne grejo po ženina. Če je sin bogate matere, ga odnese štirje možje na nosilnici iz matrine hiše v nevestino hišo. Že od začetka zavzema mož v novem domu podrejen položaj. Docim stanuje žena s svojci v najlepšem prostoru, odkažejo možu tesno izbo, kjer pričakuje, da ga počasti žena s svojim obiskom. Sam si niti jedi ne sme vzeti, temveč mora čakati, da mu jo odmeri žena.

Pravico do ločitve ima samo žena. Toda redko se pripeti, da bi se žena ločila, ker noče izgubiti zanesljive delovne moči. Saj itak lahko počne z možem kar hoče. Namesto, da bi poslala moža nazaj k njegovi materi, ga raje zamenja za drugega. Pogosto si sosedje može kar medsebojno izposojajo, da si slajšajo življenje. Edina ugodnost, ki jo ima mož je ta, da je navadno poročen s tremi ali štirimi ženami tako da ni izročen na milost in nemilost samo eni. Tako roma od ene gospodarske do druge. Star običaj zahteva, da ostane pri vsaki približno mesec dni. Možje plemena Meangkabu bi torej lahko primerjali s treti, samo da jim žene, potem ko so opravili svoje delo, vsaj ne kratijo pravice do življenja.

Anglija dobi srebro iz Amerike

Angliji je začelo primanjkovati srebra. Njene zaloge bodo baje do 1. junija izčrpane. Ker pa potrebuje srebro v razne industrijske svrhe in za kovanje denarja, ji ga bo dala Amerika in sicer 3 milijone unč. Dve tretjini te količine srebra dobi Anglija iz Amerike čim bo mogoč prevoz čez morje.

Japonci so varčni

Japonci so zelo varčni. Japonski finančni minister je te dni uradno objavil, da je prekoračila narodna varčevalna akcija za leto 1942-43. prvotno določeno znesek 23 milijard jen za 457 milijonov. Ta rekord je povečal celokupno narodno varčevalno akcijo od začetka vojne proti Kitajski na 69.829.000.000 jen.

Nemške pokrajine na razstavi v Madridu

Pod pokroviteljstvom Nemške kulturne gazdava je bila pred velikonočnimi prazniki v Madridu otvorjena razstava španskega akvarelista Santiaga Escudera, ki je razstavil svoja najboljša dela, prikazajoča nemške krajine in mesta. Svečani otvoritvi so prisostvovali zastopniki nemškega poslanstva v Madridu in mnogi španski dostojanstveniki ter predstavniki kulturnega življenja.

Razmnoževanje muh

Pridni statistiki so ugotovili, koliko potomcev imajo muhe. En sam mušji ipar spravi v enem poletju na svet do 12 milijard potomcev. Muhe se začno pariti v aprilu in za potomstvo skrbe do avgusta. Samica zleže 70 do 100 jajčec in v 24 urah že prilezejo iz njih ličinke. V mnogih primerih pa traja ta proces samo 12 ur. Zato je razumljivo, da spravlja en mušji par samo v enem poletju na svet tako ogromno število potomcev.

Kapitalske gosi v marmorju

Po poročilu prof. Beccatia so našli sledove prve upodobitve kapitaljskih gosi, ki so rešile s svoji mgaganjem Rim, da ga sovražnik ni zasedel. Gre za kosčke marmornatih kipov, prikazujočih kapitaljske gosi. Kosčki izvirajo najbrže iz bazilike v Ostiji, pristanišču starega Rima. Kipi anatolijskih gosi so stali na gornjem hodniku bazilike. Gre za marmornat relief, na katerem so upodobljene tri gosi z razprostrtimi krili. Bazilika v Ostiji je bila zgrajena leta 152.

Dan treznosti v Rumuniji

V nedeljo bodo proslavili v Rumuniji dan treznosti. Po naročilih in navodilih vlade bodo vodilne osebnosti sanitetne in upravne službe, učitelji in vodje predvojske vzgoje predavali po vseh večjih krajih o škodljivosti pijančevanja. Pri akcijah bosta sodelovala tudi tisk in radio.

A. ALEXANDER:

41

POZABLJENI NAPEV ROMAN

Izza tiste noči je bil Huntington prehodil dolgo pot. Tatič in vmlomec v nezavarošana stanovanja je bil postal glavni detektiv in solastnik zasebne detektivske pisarne Clayvills & Huntington. Zdal je bil brezhiben gentleman, ki ni uporabljal nobenih drugih dražil mimo nikotina in kofeina. Cigaret in kave je potreboval neverjetno mnogo, in vsak, kdor ne bi imel železnega zdravja, bi bil na njegovem mestu že davno podlegel. Huntington pa se je počutil dobro samo tedaj, kadar sta dim in kava dajala njegovim izčrpanim živcem novo moč.

Nasloujen na pisalno mizo, je v premissljeno izbrani in elegantni drži odpiral jutrnjo pošto ter naglo pregledoval pismo za pismom. Kdaj pa kdaj se je sklonil in si kaj malega zapisal. Večino dopisov je nato oddajal priletnemu človeku z naočniki na nosu, ki jih je kar najskrbneje urejeval. Dve ali tri pisma je spravil v žep; zadnjega je pazljivo prečital, ga skrbno zložil in ga zaklenil v usnjeno aktovko.

Z očmi je obletel nekaj nastavljenec, ki so marljivo delali za raznimi mizicami, razpostavljenimi

po prostorni pisarni, nato pa je mahoma ustavlil pogled na možu z naočniki, ki mu je bil predal del došlih dopisov.

»Gospod Nissen,« je rekel kratko kakor zmerom, »nekaj vam imam povedati. Ali hočete stopiti v mojo sobo?«

Uradnik se je podvilal. Bil je dolge, mršave postave in siromašno oblečen; rokave je imel oguljene, čevlje zakrpane, pete pošvedrane. Kričeče pisana in očitno nedraga ovrtnica je vplivala kakor pest na oči.

Ko sta prišla v Huntingtonovo posebno sobo, je detektiv skrbno zaprl in zapahnil vrata. Nato se je mahoma obrnil ter osinil uslužbenca s pogledom, ki je izražal živahno nezadovoljstvo.

»Predsinočnim so te videli v nekem lokalni sredi mesta, v družbi žensk, ki mnogo stanejo!« je strogo dejal. »Imel si frak, ukrojen po meri, lakaste čevlje, in na rokah so se ti iskrlili trije prstani z velikimi, pravimi briljanti. Plačal si dve sto dolarjev računa in dal natakarku trideset dolarjev napitnine.«

Te besede so padale Nissenu po glavi kakor udarci z betom. Mož je lezel od stavka do stavka bolj vase, in na obrazu sta se mu zrcalila presenečenje in ponižanje.

»Vsako stvar pa tudi zveš!« je v zadregi zamrmral in se posiljeno nasmehnil.

Huntington je držal roke v hlačnih žepih in z razburjenimi koraki hodil po sobi sem ter tja.

»In kakor da to ne bi zadostovalo,« je nadaljeval z jeznim, zaničljivim glasom, »si potem na cesti

opsoval nekega redarja, rekoč, da je križanec iz sove in netopirja...«

Nissenu se je zazdelo, da sme protestirati.

»Saj sem ga takoj poprosil za zamer,« je dejal, »in bankovec za deset dolarjev sem mu stisnil v roko. Tako zadovoljen je bil, da je malo manjkalo, pa bi se bil sam proglasil za križanca iz...« podgane in slona! Ali me je mar ovidil, zanikarné?«

»Starejšinam ne, pač pa meni!« je s temnim obrazom rekel Huntington. »Nikar ne pozabljaj, Phil, da sem bil jaz tisti, ki sem te rešil iz blata! Še pred dvema letoma si plezal po strehah in vsako noč tvegval življenje in prostost. Stopil sem tvoje desno roko, ker si spretel in bistre glave; toda spomni se pogoja, ki sem ga takrat postavil in ki je še danes v veljavi: da boš živel kar najskromneje. Podjetje, ki njegov knjigovodja zbuja s svojim razuzdanim življenjem pozornost, mora neogibno postati sumljivo. Če si še enkrat usodil kaj takega, se lahko takoj spet vrneš k svojemu staremu poklicu in začneš plezati po zidovih. Si me razumel?«

Nissen je s potrjim obrazom priklamal. »Nikoli več, Gerard, bodi brez skrbi!« Stopil je proti vratom, nato pa obstal in vprašal: »Kako pa drugače? Nič novega?«

Huntington mu je mignil, naj pride nazaj. »Po nevarnosti je zadilo!« je rekel s pritajenim glasom. »Prihodnji teden dobimo najbrže vihar. Le glej, da boš dobro stražil.«

»Jaz sem zmerom na straži,« je Nissen samozavestno odvrnil, »kajti najina podvzetja so že od

nekdaj nevarna. A ti glej, da te bo laže razumeti: o kakšni prekleti nevarnosti govoriš?«

»Hearn ve vse o meni!« je bil zamolkli odgovor. Nissen se je zdrzil in nehoti stopil za korak nazaj, kakor bi hotel pokazati, da se ne želi zaplesti v nevarnost, ki grozi tovarišu.

»Kaj?« je vzkliknil. »Ta pes, ki je bolj prekanjen od samega vruga, ve vse o tebi, in ti si miren, kakor da ni nič? Zakaj ne pobegneš?... In kaj mu je vobče, da te še ni vtaknil pod ključ?«

»Knjigovodja« je razburjeno klatil z dolgimi rokami; obraz mu je žarel, oči so se mu zalivale s strahom.

»Nikar se preveč ne razburjaj,« je dejal Huntington, ki mu niso šle Nissenove besede nič kaj do živga. »Položaj je zelo resen, toda obupen še ni. Vedeti moraš, da sem ga spravil v hudo zadrego: dokler Hearn ne izsledi Wilkina, sem tako rekoč varen.«

»Kako misliš to?« se je Nissen zavzel. »Ne razumem, kakšna bi mogla biti zveza...«

Huntington je nastavljal pajađu usta na uho in rekel tiho, z očmi iskječimi se od zadovoljstva:

»Namignil sem mu, da poznam Wilkina. Zato je sklenil, da me pusti na svobodi, dokler ne napravim kake neprevidnosti, ki bi mu dala razbojnika v pesti.«

Nissen je z bedastim obrazom dolgo strmел v detektivka. Nato je doumel njegovo misel in poskočil z vsem mršavim telesom, da ne bi planil v grohot.